

Uzmanības centrā – ES aizsardzības politika

EIROPAS
REVĪZIJAS
PALĀTA

Saturs

Punkts

01–11 | Galvenās atziņas

01–07 | Apskats

08–11 | Problēmjaautājumi un iespējas

12–83 | Tuvplānā

12–31 | Mainīgā situācija un ES arvien vērienīgākie mērķi

12–19 | Izmaiņu ierosinātāji

20–26 | Līgumos nostiprinātais pārvaldības satvars

27–31 | Vērienīgāku ES mērķu sasniegšana

32–54 | ES pasākumi: virzība uz gatavību un arvien strukturētāku pieeju

32–40 | Dalībvalstu aizsardzības izdevumu straujais pieaugums un ES finanšu instrumentu apjoma straujais pieaugums

41–44 | Atjaunināti noteikumi, lai atvieglotu piekļuvi līdzekļiem un uzlabotu militāro mobilitāti

45–47 | Pārvaldības sistēmas attīstība

48–54 | Aizsardzības partnerības izveide ar Ukrainu un ciešākas saiknes ar NATO un citiem partneriem

55–83 | Izaicinājumi un iespējas, kas izriet no ES aizsardzības politikas attīstības

55–63 | Aizsardzības spēju attīstīšana

64–71 | Ar finansējumu saistītās problēmas

72–75 | Jaunas pieejas ES sadarbībai aizsardzības jomā un sagatavotībai

76–83 | Sarežģīti pārvaldības un atbildības mehānismi

Pielikumi

I pielikums. EAIP – integrēta rīkkopa ES aizsardzībai

II pielikums. ES prioritātes klauzulas aizsardzības finansēšanas instrumentos

**III pielikums. Pārskats par ES finansējumu, kas 2021.–2027. gada periodā
piešķirts aizsardzībai, sadalījumā pa valstīm⁽¹⁾ un pa finansējuma
instrumentiem (situācija 2026. gada aprīlī)**

IV pielikums. Attiecīgās ERP publikācijas

Saīsinājumi

Glosārijs

ERP darba grupa

Galvenās atziņas

Apskats

01 Pēdējo pāris gadu laikā ES drošības situācija ir krasi mainījusies. Krievijas pilna mēroga agresijas karš pret Ukrainu, kas sākās 2022. gada sākumā, kā arī ģeopolitiskā nestabilitāte, ko raksturo pieaugošais konfliktu skaits visā pasaulē un globālās daudzpusējās kārtības sabrukums, ir likusi ES dalībvalstīm saprast, ka ES ir jāuzlabo savas spējas drošības un aizsardzības jomā. Tas ir iezīmējis pagriezieni ES aizsardzības politikā – no krīžu pārvaldības un reaģēšanas uz krīzēm ārpus ES uz lielāku uzmanības pievēršanu dalībvalstu aizsardzības gatavībai.

02 Līdz ar to ir steidzami jāpalielina Eiropas aizsardzības ražošanas jaudas, un dalībvalstīm ir jāstiprina savas spējas šajā jomā. Tomēr Eiropas aizsardzības tehnoloģisko un industriālo bāzi (*EDTIB*) ir ietekmējuši gadiem ilgi nepietiekami ieguldījumi un nepietiekama sadarbība starp dalībvalstīm. Tas ir izraisījis nepietiekamu munīcijas un raķešu krājumu veidošanos, ilgu aizsardzības ražojumu izgatavošanas laiku, spēcīgu atkarību no piegādātājiem ārpus Eiropas un problemātiskus transporta tīklu posmus. Reaģējot uz šo situāciju, ES sāka vairākas iniciatīvas, lai dalībvalstis varētu sadarboties un apvienot centienus stiprināt *EDTIB*.

03 Šā pārskata mērķis ir sniegt atjauninātu informāciju par ES aizsardzības situāciju kopš mūsu [2019. gada pārskata par Eiropas aizsardzību](#) un uzsvērt riskus, izaicinājumus un iespējas, kas saistītas ar nesenajām ES iniciatīvām šajā jomā. Mēs plānojam nodrošināt mūsu ieinteresētās puses ar atbilstošu informāciju un analīzi par ES aizsardzības politiku un tās jaunākajām tendencēm, jo īpaši par nozīmīgiem jautājumiem, kas saistīti ar finanšu pārvaldību, vadības sistēmu, pārredzamību un pārskatatbildību. Mēs atsaucamies arī uz galvenajiem vēstījumiem, kas pausti mūsu iepriekšējā darbā par šo tematu.

04 Lai gan tiek atzīts, ka ES drošības un aizsardzības pieejas paplašinās, aptverot hibrīddraudus, kibernetisko drošību un civilo gatavību, šie jautājumi neietilpst šā pārskata darbības jomā. Tāpat mūsu pārskatā galvenā uzmanība nav pievērsta tādām jomām kā kritisko izejvielu piegādes drošība, izlūkošana un droša saziņa, izmantojot kosmosā balstītas tehnoloģijas – lai gan mēs atzīstam to nozīmi aizsardzībā.

05 Mūsu pārskatā ir apkopota informācija no institucionālajām un neinstitucionālajām ieinteresētajām personām, kas ir atbildīgas par ES aizsardzības politikas īstenošanu: ES dalībvalstu pārstāvji, aizsardzības industrijas pārstāvji un vairāki ES aizsardzības politikas eksperti. Mēs izskatījām ES tiesību aktus, politikas dokumentus, ziņojumus un iepriekš veiktos revīzijas darbus, kā arī pētījumus, ko veikušas pētniecības iestādes, domnīcas un akadēmiskās aprindas. Mums notika sarunas ar Eiropas Komisiju, Eiropas Ārējās darbības dienestu, Eiropas Aizsardzības aģentūru, Padomes Ģenerālsekretariātu, Eiropas aizsardzības rūpniecības pārstāvjiem, NATO un politikas ekspertiem.

06 Apskats aptver laikposmu no 2020. gada līdz 2026. gada jūlijam. Mēs esam izcēluši jaunākās izmaiņas un ņēmuši vērā jaunākās tendences ES aizsardzības politikā.

07 Šis nav revīzijas ziņojums, bet gan apskats, kas galvenokārt ir balstīts uz publiski pieejamo informāciju vai materiāliem, kuri īpaši vākti šajā nolūkā.

Problēmjaautājumi un iespējas

08 Līgumi stingri nosaka, ka aizsardzība ir dalībvalstu suverenitātes joma, lēmumi šajā jomā jāpieņem vienprātīgi, un ES pārvalstiskajai rīcībai ir noteikti ierobežojumi (22. punkts). Tomēr, jo īpaši kopš 2022. gada, gan dalībvalstis, gan ES iestādes ir veikušas pasākumus, lai stiprinātu ES aizsardzību (27.–31. punkts).

09 Dalībvalstis ir strauji palielinājušas savus aizsardzības izdevumus, un paredzams, ka laikposmā no 2020. līdz 2025. gadam tie pieaugs par aptuveni 79 %. Tās ir piešķirušas šo naudu, lai palielinātu savas militārās spējas un atbalstītu Ukrainu (32.–34. punkts). Turklāt tās ir aicinājušas Komisiju un Savienības augsto pārstāvi ārlietās un drošības politikas jautājumos, kurš vienlaikus ir arī Eiropas Komisijas priekšsēdētāja vietnieks, uzsākt nepieciešamās iniciatīvas, lai ES līdz 2030. gadam sasniegtu aizsardzības gatavību. Galvenie stratēģiskie dokumenti, kas atbalsta šo jauno vērienīguma līmeni, ir *Strategic Compass for Security and Defence* un *White Paper for European Defence – Readiness 2030* (28.–29. punkts).

10 Lai gan no ES budžeta ir aizliegts finansēt darbības, kas skar militārus vai aizsardzības aspektus, to var izmantot *EDTIB* stiprināšanai, izmantojot aizsardzības industrijas politiku (**20.–26.** punkts). Līdz 2021. gadam ES aizsardzības izdevumi saglabājās samērā pieticīgi – 590 miljoni EUR. Tomēr kopš 2021. gada ir novērots ievērojams pieaugums, jo ES ir ieviesusi virkni instrumentu, kuru mērķis ir veicināt ciešāku pārrobežu sadarbību aizsardzības jomā un mudināt dalībvalstis kopīgi attīstīt un iepirkt spējas un produktus ES un ar to saistītajās valstīs. Katrs instruments ir vērsts uz konkrētiem mērķiem dažādos spēju attīstības dzīves cikla posmos. Daži no šiem pasākumiem sākotnēji bija ārkārtas pasākumi, kas tika ieviesti pēc tam, kad Krievija sāka pilna mēroga agresijas karu pret Ukrainu, taču tie ir pārveidojušies par ilgtermiņa programmām Eiropas aizsardzības stiprināšanai. Laikposmā no 2021. līdz 2027. gadam ar aizsardzību saistītām programmām ir piešķirti 11,3 miljardi EUR, un aptuveni 20,6 miljardi EUR no citiem fondiem ir novirzīti aizsardzības mērķiem. Turklāt dalībvalstīm tiks darīti pieejami aizdevumi līdz 150 miljardu EUR apmērā. Paredzams, ka aizsardzības finansējums ES līmenī turpinās pieaugt nākamajā budžeta ciklā, ja tiks apstiprināts ierosinātais 2028.–2034. gada budžets. Viss minētais iezīmē izšķirošu brīdi *EDTIB* attīstībā, jo – pirmo reizi – tās attīstība un integrācija ir kļuvusi par Eiropas rūpniecības stratēģijas galveno mērķi (**36.–39.** punkts, **41.** punkts).

11 Mēs esam apzinājuši vairākas iespējas, problēmas un riskus, kas saistīti ar iepriekš minētajām norisēm.

- Sarežģītā drošības situācija kopā ar palielināto finansējumu paver iespējas paplašināt *EDTIB* kapacitāti, veicināt inovācijas un divkārša lietojuma tehnoloģijas, kā arī attīstīt jaunas sadarbības formas, piemēram, aizsardzības klasterus un spēju koalīcijas, vienlaikus stiprinot stratēģiskās partnerības, īpaši ar Ukrainu (**55.–56., 72.–73.** punkts).
- Neskatoties uz ES vērienīgajiem plāniem un pieaugošajiem izdevumiem, aizsardzības gatavības nodrošināšana līdz 2030. gadam ir sarežģīts uzdevums, jo joprojām pastāv būtiski ierobežojumi. Nepietiekama koordinācija starp dažādiem ES finansējuma avotiem, kā arī starp ES un valstu līmeņa finansējumu, kopā ar efektīva, “no augšas uz leju” vērsta ES plānošanas procesa trūkumu var izraisīt sadrumstalotas investīcijas, dublēšanos vai pastāvīgas spēju nepilnības. Finansējums joprojām var būt nepietiekams, lai pievērstos saskaņotajām aizsardzības prioritātēm, un papildu finansējuma piešķiršana uzreiz nepārvēršas operacionālajās spējās, jo ir vajadzīgs laiks to izstrādei (**57.–63.** punkts).
- Pamudinājums dalībvalstīm iegādāties savas aizsardzības sistēmas no Eiropas piegādātājiem, izmantojot ES preferences klauzulas, varētu būt veids, kā ilgtermiņā samazināt atkarību no trešo valstu piegādātājiem, bet tas ir jālīdzsvaro ar īstermiņa darbības vajadzībām (**55.–59.** punkts).

- Ja to neīsteno atbilstoši, finansējuma palielināšanai ir saistīti īstenošanas riski, piemēram, ierobežota ietekme uz spēju trūkumu novēršanu augstās inflācijas dēļ vai izdevumu mērķu noteikšana bez attiecīgām snieguma prasībām. Tas var arī radīt materiālu, svarīgu komponentu vai kvalificēta personāla trūkumu, apgrūtinot piešķirto līdzekļu izmantošanu. (64.–67. punkts).
- Aizvien plašāka aizņēmumos finansētu aizsardzības izdevumu izmantošana, ES atbalstīti aizdevumi un elastīguma klauzulu piemērošana var apdraudēt fiskālo ilgtspēju, palēninot valsts parāda samazināšanu, palielinot iespējamās saistības un radot papildu spiedienu uz ES budžeta rezervēm, ja netiek veidoti atbilstoši uzkrājumi (65., 68. punkts).
- ES aizsardzības politiku raksturo sarežģīts institucionālais satvars un daudzlīmeņu pārvaldības struktūra. Tas rada ievērojamas koordinācijas problēmas starp dažādiem dalībniekiem un palielina pienākumu pārklāšanās risku. Arī finanšu atbildības kārtība ir tikpat sarežģīta un atšķiras atkarībā no finansējuma instrumenta un iesaistītās organizācijas. Revīzijas pilnvaru neesamība visām iesaistītajām struktūrām un instrumentiem ierobežo ERP spēju pilnībā veikt ārējā revidenta funkciju (76.–81. punkts).

Tuvplānā

Mainīgā situācija un ES arvien vērienīgākie mērķi

Izmaiņu ierosinātāji

12 Pēdējos gados vairāki notikumi ir mainījuši attieksmi pret aizsardzību visā ES. Rezultātā veidojas jauna un nepārtraukti mainīga politikas vide, ko ietekmē arī globālā drošības situācija, kas kopumā pasliktinās.

13 Krievijas pilna mēroga agresijas karš pret Ukrainu sākās 2022. gada 24. februārī un kļuva par pagrieziena punktu Eiropas aizsardzības jomā. Tradicionālas, augstas intensitātes karadarbības atgriešanās kaimiņvalstīs ietekmēja ES gan ekonomiski, gan politiski. Kara dēļ ES IKP pieaugums samazinājās salīdzinājumā ar pirmskara prognozēm, kā arī izraisījās enerģētikas un dzīves dārdzības krīze, kas veicināja inflācijas pieaugumu¹. Turklāt vairāk nekā 4,5 miljoni Ukrainas bēgļu devās bēgļu gaitās uz ES dalībvalstīm². Politiskā ziņā karš ir izvirzījis aizsardzības jautājumus ES priekšplānā tādā veidā, kāds Eiropā nav novērots kopš aukstā kara beigām.

¹ [Economic impact of Russia's war on Ukraine: European Council response](#), Eiropas Parlamenta Pētniecības dienests, 2024. gada februāris.

² [Ukraine Refugee Situation](#), Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstais komisārs bēgļu jautājumos.

14 Ilgu laiku pirms kara sākuma Ukrainā nepietiekama dalībvalstu sadarbība jau bija radījusi neefektivitāti aizsardzības spēju attīstībā. *EDTIB* bija ietekmējuši gadi, kad investīciju apjoms bija nepietiekams (tā dēvētā “miera dividende”)³, un piekļuve finansējumam pašlaik joprojām ir būtisks ierobežojums, jo īpaši maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU)⁴. Saskaņā ar 2022. gada maijā publicēto [Kopīgo paziņojumu par aizsardzības investīciju nepietiekamības analīzi un turpmāko virzību](#) Komisija aplēsa, ka, ja visas dalībvalstis laikposmā no 2006. līdz 2020. gadam būtu iztērējušas 2 % no to IKP aizsardzībai, tas nozīmētu papildu 1,1 triljonu EUR aizsardzības izdevumiem⁵. Turklāt Eiropas Parlamenta Pētniecības dienests (*EPRS*) aprēķināja, ka izmaksas, kas rodas no kopējas rīcības trūkuma ES līmenī (ko dēvē par “Eiropas integrācijas trūkuma radītajām izmaksām”) aizsardzības izdevumu jomā, svārstās no 18 miljardiem EUR līdz 57 miljardiem EUR gadā⁶.

15 Krievijas karš pret Ukrainu atklāja būtiskas aizsardzības vājās vietas visās ES dalībvalstīs, kas liecina par gadu desmitiem ilgu nepietiekamu investīciju apjomu. ES munīcijas un raķešu krājumi izrādījās nepietiekami, lai apmierinātu vajadzības atbalstīt partneri, kas iesaistījies augstas intensitātes karadarbībā (**1. izcēlums**). Nozare saskaras ar desmitiem gadu ilgu ražošanas apjomu samazināšanos⁷ un tikai nelielu ražošanas jaudas pieaugumu, lai atjaunotu krājumus⁸, un šo situāciju vēl vairāk saasina ilgais aizsardzības produktu ražošanas cikls. Turklāt mūsu [2025. gada ziņojumā par militāro mobilitāti](#) tika konstatēts, ka transporta tīklu vājās vietas ietekmē militāro mobilitāti, tādējādi ierobežojot Eiropas spēku spēju efektīvi pārvietoties pa kontinentu. Pārskatu par attiecīgajiem ERP produktiem skatiet [IV pielikumā](#).

³ Sebastian Clapp, *EU Member States' defence budgets*, *EPRS*, 2026. gada marts, 1. lpp.

⁴ Eiropas Komisija, *Access to equity financing for European defence SMEs*, 2024. gads, 9. lpp.

⁵ JOIN(2022) 4, Kopīgais paziņojums par aizsardzības investīciju trūkumu analīzi un turpmāko rīcību, 5. lpp.

⁶ Marco Centrone un Meenakshi Fernandes, *Improving the quality of European defence spending*. Eiropas Parlamenta Pētniecības dienests, *Cost of non-Europe report*, 2024. gada novembris.

⁷ Hannah Aries, Bastian Giegerich un Tim Lawrenson, *The Fires of Europe: Defence-industrial Challenges in a Time of War*, Starptautiskais Stratēģisko pētījumu institūts, 2023. gada 19. jūnijs.

⁸ ES militārais atbalsts Ukrainai, Eiropas Komisija, 2026. gada 24. aprīlis.

1. izcēlums

155 mm artilērijas munīcija: pārvarēt plaisu starp kaujaslauka pieprasījumu un ES rūpniecības jaudu

Artilērija joprojām ieņem centrālo lomu karā Ukrainā, radot pastāvīgu pieprasījumu pēc 155 mm munīcijas. 2022. gadā Ukrainas bruņotie spēki izšāva aptuveni 6 000–8 000 šāviņu dienā (180 000–240 000 mēnesī)⁹. Jaunākie aprēķini liecina, ka šis skaits ir 150 000–200 000 mēnesī, salīdzinot ar līdz pat 600 000 Krievijā¹⁰.

Salīdzinājumā ar to 2022. gadā ES ražošanas apjoms bija ierobežots līdz 300 000–400 000 šāviņiem gadā, kas atspoguļoja gadu desmitiem ilgušo Eiropas aizsardzības industrijas jaudas samazināšanos.

2023. gada martā [ES Padome](#) vienojās par trīs virzienu pieeju, kas ietver 1) ES dalībvalstu atlīdzināšanu par munīciju un raķetēm, kas ziedotas Ukrainai no to esošajiem krājumiem, 2) 155 mm artilērijas munīcijas un to sastāvdaļu, kā arī raķešu kopīgu iepirkumu un 3) rūpnieciskā atbalsta palielināšanu, jo īpaši ar [Likumu par munīcijas ražošanas atbalstu \(ASAP\)](#), ar mērķi sasniegt vienu miljonu šāviņu 12 mēnešu laikā.

Neskatoties uz kavējumiem, ražošanas apjoms ir pieaudzis. 2024. gada novembrī¹¹, astoņus mēnešus pēc termiņa 2024. gada martā, kas noteikts 2023. gada martā, dalībvalstis Ukrainai piegādāja vienu miljonu artilērijas munīcijas (155 mm šāviņi un raķetes).

Avots: Eiropas Parlamenta Pētniecības dienests, [Reinforcing the EU's defence industry](#), 2026. gada marts.

⁹ [SWD\(2024\) 515](#), Komisijas dienestu darba dokuments EAIP vajadzībām.

¹⁰ Euromaidan prese, [Frontline report: Europe moves fast—for once—and floods Ukraine with shells](#), 2025. gada 2. maijs.

¹¹ [Francesco Bortoletto, EU managed to deliver one million shells to Kyiv](#), EU News, 2024. gada 20. novembris.

16 Hibrīduzbrukumi arvien biežāk skar Eiropas infrastruktūru, un pēdējos gados to intensitāte ir pieaugusi. Tostarp sabotāža, kritiskās infrastruktūras darbības traucējumi, kiberuzbrukumi, ārvalstu veiktā informācijas manipulācija un iejaukšanās, kā arī mēģinājumi apdraudēt demokrātiju un vēlēšanu procesus¹². Tradicionālās kara darbības un hibrīduzbrukumu apvienojums ir likuši ES un tās dalībvalstīm pievērst lielāku uzmanību nepieciešamībai stiprināt tradicionālās aizsardzības spējas, vienlaikus apvienojot iekšējās un ārējās drošības aspektus, kā arī īstenot “visas sabiedrības” pieeju drošībai un gatavībai.

17 Papildus karam Ukrainā globālā drošības situācija ir pasliktinājusies arī citos aspektos. Ģeopolitiskā nestabilitāte, ko raksturo pieaugošais konfliktu skaits visā pasaulē, piemēram, kari Tuvajos Austrumos un globālās daudzpusējās kārtības sabrukums¹³, ir veicinājusi nepieciešamību pēc stratēģiskās autonomijas ES. Drošības situācijas pasliktināšanās ir notikusi vienlaikus ar izmaiņām Eiropas drošības un aizsardzības struktūrā. Lai gan Ziemeļatlantijas līguma organizācija (NATO) joprojām ir kolektīvās aizsardzības stūrakmens tām ES dalībvalstīm, kuras vienlaikus ir arī [NATO sabiedrotās](#), ES centieni stiprināt stratēģisko autonomiju un nodrošināt lielāku atbildības sadali NATO ietvaros ir kļuvuši intensīvāki. 23 ES dalībvalstīm, kas vienlaikus ir arī NATO sabiedrotās, tas ir radījis nepieciešamību palielināt aizsardzības izdevumus¹⁴ un koordinēt savu aizsardzības spēju stiprināšanu gan NATO, gan ES ietvaros.

¹² [Krievijas hibrīddarbības: ES sankcijas](#), Eiropadome, Eiropas Savienības Padome, 2026. gada 21. aprīlis.

¹³ [Foresight report 2025 – Resilience 2.0 – Empowering the EU to thrive amid turbulence and uncertainty](#), Eiropas Komisija, 2025. gads.

¹⁴ [The Hague Summit Declaration](#), ko izdevuši NATO valstu un valdību vadītāji, kuri piedalās Ziemeļatlantijas padomes sanāksmē Hāgā 2025. gada 25. jūnijā.

18 Karš Ukrainā ir arī uzsvēris aizsardzības industrijas vērtības ķēžu sadrumstalotību un sarežģītību, kā arī tās lielu atkarību no piegādātājiem, kas nav ES dalībvalstis. No kara sākuma Ukrainā līdz 2023. gada jūnijam 78 % ES dalībvalstu aizsardzības iepirkumu tika veikti ārpus ES, un vien ASV daļa veidoja 63 %¹⁵. Lai gan šīs atkarības novērtēšanai tiek izmantoti dažādi rādītāji, tie vienprātīgi liecina, ka ievērojama daļa no ES aizsardzības izdevumiem tiek novirzīta piegādātājiem, kas nav ES dalībvalstis, jo īpaši Amerikas Savienotajām Valstīm¹⁶¹⁷. Vēsturiski ASV ir eksportējusi uz ES ievērojami vairāk nekā ES uz ASV¹⁸. Lai gan sākotnējie rādītāji varētu liecināt par mazāku atkarību no ieroču iepirkumiem no ASV¹⁹, ES palielināja iepirkumus no ASV gados pēc Krievijas pilna mēroga agresijas kara sākuma pret Ukrainu²⁰. Tā rezultātā ir izskanējuši aicinājumi Eiropas aizsardzības izdevumu palielinājumu arvien vairāk novirzīt uz *EDTIB*.

¹⁵ JOIN(2024) 10, Kopīgs paziņojums par jaunu Eiropas aizsardzības industriālo stratēģiju.

¹⁶ Juan Mejino-López un Guntram B. Wolff, *Europe's dependence on US foreign military sales and what to do about it*, Bruegel, 2025. gada 13. oktobris.

¹⁷ Alex Burilkov, Katelyn Bushnell, Juan Mejino-López, Thomas Morgan un Guntram B. Wolff, *Fit for war by 2030? European rearmament activities vis-à-vis Russia*, Bruegel & Kiel Institute for the World Economy, 2025. gada jūnijs.

¹⁸ Daniel Fiott, *The poison pill - EU defence on US terms?*, Eiropas Savienības Drošības pētījumu institūts, 2019. gada jūnijs.

¹⁹ Giuseppe Spatafora, *The foreign policy-first president? US external action under Trump 2.0 – in data*, Eiropas Savienības Drošības pētījumu institūts, 2026. gada februāris.

²⁰ Juan Mejino-López un Guntram B. Wolff, *Europe's dependence on US foreign military sales and what to do about it*, Bruegel, 2025. gada 13. oktobris.

19 Aicinājums izveidot spēcīgāku rūpniecisko bāzi tiek pausts straujās tehnoloģiju attīstības un lielākas globālās konkurences par resursiem kontekstā. Inovācijas – piemēram, kvantu tehnoloģijas, biotehnoloģija, neirotehnoloģija, modernie materiāli un robotika – nākamās desmitgades laikā kļūs arvien nozīmīgākas²¹. Tos var izmantot gan civilām, gan militārām vajadzībām, un bieži vien to nodrošināšanai nepieciešami vieni un tie paši resursi. Stratēģiskās izejvielas ir tikpat svarīgas zaļajām un digitālajām tehnoloģijām, cik tās ir svarīgas aizsardzības un kosmosa nozares vajadzībām²². ES pašlaik lielā mērā ir atkarīga no šo materiālu importa, bieži vien no vienas valsts, kas nav ES dalībvalsts²³. Tādējādi *EDTIB* nepilnības ir saistītas ar plašākiem stratēģiskās autonomijas un piegādes drošības jautājumiem. Tas nozīmē, ka citās politikas jomās arvien vairāk tiek iekļautas ar aizsardzību saistītas perspektīvas. Šie dažādie faktori, kas mijiedarbojas, ir radījuši steidzamības sajūtu attiecībā uz aizsardzību.

Līgumos nostiprinātais pārvaldības satvars

20 ES iestādes, struktūras, aģentūras un dalībvalstis ir veikušas pasākumus, lai stiprinātu ES aizsardzību kopš Krievijas pilna mēroga agresijas kara pret Ukrainu sākuma. Šīs darbības notiek, ņemot vērā Līgumos noteikto pārvaldības sistēmu. ES iestāžu loma aizsardzības jomā tradicionāli ir bijusi ierobežota. Ar Līgumu par Eiropas Savienību (LES), kas grozīts 2007. gadā²⁴ un ir spēkā kopš 2009. gada, tika ieviesta kopējā drošības un aizsardzības politika (KDAP) un skaidrāk noteiktas institucionālo dalībnieku pašreizējās lomas saistībā ar aizsardzību. Līgums par Eiropas Savienības darbību (LESD) papildina LES un reglamentē to, kā ES pārvalda savu iekšējo tirgu un ekonomiku, kalpojot par juridisko pamatu ES aizsardzības industrijas instrumentiem (**1. attēls**).

²¹ *Foresight report 2025 – Resilience 2.0 – Empowering the EU to thrive amid turbulence and uncertainty*, Eiropas Komisija, 2025. gads.

²² Īpašais ziņojums 04/2026: Kritiskās izejvielas enerģētikas pārkārtošanai: nav stingras politikas

²³ Turpat.

²⁴ Lisabonas Līgums, ar ko groza Līgumu par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu

21 KDAP ir daļa no kopējās ārpolitikas un drošības politikas (KĀDP) un attiecas uz jautājumiem, kas saistīti ar ES drošību, tostarp uz “pakāpenisku kopējās aizsardzības politikas izstrādi, kas varētu novest pie kopējās aizsardzības”. Vispārējo ES ārpolitiku vada Eiropadome (tās sastāvā ir valstu vai to valdību vadītāji). ES Padomē par aizsardzības un drošības jautājumiem atbild Ārlietu padome (kas sastāv no ārlietu ministriem un, ja darba kārtībā ir aizsardzības jautājumi, arī no aizsardzības ministriem). Eiropas Ārējās darbības dienests (EĀDD), tostarp ES Militārais štābs (ESMŠ), ir ES diplomātiskā nodaļa un darbojas Savienības Augstā pārstāvja ārlietās un drošības politikas jautājumos pakļautībā, kurš ir arī Eiropas Komisijas priekšsēdētāja vietnieks (AP/PV)²⁵. [Eiropas Aizsardzības aģentūra](#) (EAA) ir 2004. gadā izveidota ES aģentūra, kas darbojas ES Padomes pārraudzībā un atbalsta Padomi un dalībvalstis to centienos uzlabot ES aizsardzības spējas.

²⁵ Padomes Lēmums [2010/427/ES](#) par EĀDD izveidi.

1. attēls | ES aizsardzības politika un pārvaldības sistēma

Mijiedarbība starp starpvaldību un pārvalstisko līmeni, izmantojot komitejas, dalību sanāksmēs utt.

ASAP – Akts par atbalstu municijas ražošanai, **KĀDP** – kopējā ārpolitika un drošības politika, **DEFIS ĢD** – Aizsardzības rūpniecības un kosmosa ģenerāldirektoriāts, **EAA** – Eiropas Aizsardzības aģentūra, **EAF** – Eiropas Aizsardzības fonds, **EDIDP** – Eiropas Aizsardzības rūpniecības attīstības programma, **EAIP** – Eiropas Aizsardzības industrijas programma, **EDIRPA** – Akts par Eiropas aizsardzības industrijas pastiprināšanu, izmantojot kopīgu iepirkumu, **EDTIB** – Eiropas aizsardzības tehnoloģiskā un rūpnieciskā bāze, **EĀDD** – Eiropas Ārējās darbības dienests, **ESMS** – ES Militārais štābs, **AP/PV** – Savienības augstais pārstāvis ārlietās un drošības politikas jautājumos / Eiropas Komisijas priekšsēdētāja vietnieks, **PADR** – Sagatavošanās pasākums aizsardzības pētniecības jomā, **PESCO** – Pastāvīgā strukturētā sadarbība, **LES** – Līgums par Eiropas Savienību, **LESD** – Līgums par Eiropas Savienības darbību, **SAFE** – Rīcība Eiropas drošības labā

Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas, Padomes un Parlamenta sniegto informāciju.

22 Pašreizējais tiesiskais regulējums dalībvalstīm nodrošina iespējas brīvprātīgi sadarboties aizsardzības politikas jomā, vienlaikus galvenokārt ierobežojot Komisijas kompetenci aizsardzības industrijas politikas jomā. Tā kā aizsardzība ir valsts suverenitātes galvenā izpausme, dalībvalstīm saglabājas vadošā loma, un ES aizsardzības politika joprojām būtībā ir starpvaldību politika, kurai piemēro īpašus noteikumus un procedūras, kas atšķiras no citām ES politikas jomām. Tādējādi aizsardzības joma joprojām ir stingri saistīta ar dalībvalstīm, un ES pārvalstiskajai rīcībai ir noteikti ierobežojumi. Tas nozīmē, ka Padome ieņem centrālu nostāju attiecībā uz ES aizsardzības politiku un ir svarīgs lēmumu pieņēmējs, un lēmumi, kas saistīti ar KĀDP un KDAP, parasti ir jāpieņem vienprātīgi.

23 KDAP ir ES satvars krīžu pārvarēšanai un sadarbībai aizsardzības jomā, kas ļauj dalībvalstīm īstenot KDAP civilās un militārās misijas un operācijas ārpus ES kā daļu no ES integrētās pieejas ārējiem konfliktiem un krīzēm²⁶. Tā atbalsta miera uzturēšanu, konfliktu novēršanu un starptautiskās drošības stiprināšanu, bieži vien sadarbojoties ar starptautiskām organizācijām, piemēram, Apvienoto Nāciju Organizāciju (ANO) un NATO. ES ir uzsākusi vairākas civilās misijas un militārās operācijas ārvalstīs KDAP ietvaros. Civilās misijas tiek finansētas no ES budžeta, un to īstenošanai tiek izmantoti dalībvalstu nodrošinātie resursi (LES 42. pants). Saskaņā ar LES 41. panta 2. punktu izdevumus, kas rodas no darbībām, kurām ir militāras vai aizsardzības sekas, principā nevar finansēt no ES budžeta. Tādējādi militāro misiju un operāciju izmaksas galvenokārt sedz dalībvalstis, kas tajās piedalās, izmantojot īpašus starpvaldību mehānismus un valstu iemaksas. Finansēšanas kārtība atšķiras atkarībā no attiecīgās misijas vai operācijas²⁷.

24 Dalībvalstu sadarbības sistēma ietver arī vairākas uz līgumiem balstītas iniciatīvas un struktūras, kuras tiek finansētas ārpus budžeta no dalībvalstu iemaksām. Tas ietver, piemēram, EAA, kas ir būtiska dalībniece, atbalstot aizsardzības spēju attīstību un veicinot sadarbību aizsardzības jomā ES un [pastāvīgajā strukturētajā sadarbībā \(PESCO\)](#). PESCO, ko 2017. gadā dibināja 23 dalībvalstis un kurā tagad ir 26 dalībnieki, ir uz līgumiem balstīta sadarbības sistēma, lai kopīgi plānotu, izstrādātu un investētu spēju attīstībā un ar juridiski saistošu saistību starpniecību uzlabotu bruņoto spēku operatīvo gatavību, sadarbību un efektivitāti. PESCO sekretariātu veido EAA un EĀDD pārstāvji, tostarp ES militārais štābs (ESMŠ). 2017.–2025. gada periodā PESCO ir radījusi kopumā 83 sadarbības projektus (no kuriem 74 joprojām turpinās) sauszemes, jūras, gaisa, kosmosa un kibernetikas jomās.

²⁶ [Kopējā drošības un aizsardzības politika](#), EĀDD, 2025. gada 24. septembris.

²⁷ [Bruno Bilquin, EU missions and operations abroad](#), Eiropas Parlamenta Pētniecības dienesti, 2024. gada 29. oktobris.

25 LES 42. panta 7. punkts veido juridisko pamatu ES savstarpējās palīdzības klauzulai. Tiklīdz dalībvalsts, kuras teritorija ir cietusi uzbrukumam, ir aktivizējusi šo mehānismu, pārējām dalībvalstīm ir pienākums sniegt palīdzību un atbalstu, izmantojot visus to rīcībā esošos līdzekļus. Šai palīdzībai jābūt saskaņā ar saistībām, kas uzņemtas NATO ietvaros (attiecībā uz tām dalībvalstīm, kas ir arī NATO sabiedrotās), un tā nedrīkst būt pretrunā dalībvalstu drošības un aizsardzības politikas specifiskajam raksturam (attiecībā uz tām dalībvalstīm, kas nav NATO sabiedrotās). Francija šo klauzulu ir izmantojusi tikai vienreiz pēc teroristu uzbrukumiem 2015. gada novembrī. ES dalībvalstis regulāri rīko uz scenārijiem balstītas diskusijas un veic mācības, lai palielinātu izpratni par klauzulas īstenošanu, uzlabotu gatavību un veidotu noturību. Kopš 2026. gada marta, kad Kipra kļuva par bezpilota lidaparātu uzbrukuma mērķi Irānas, Izraēlas un ASV karā, ir kļuvušas intensīvākas diskusijas par to, kā šo klauzulu ieviest praksē, lai risinātu ar tās praktisko piemērošanu saistītās problēmas²⁸.

26 ES Līgums par darbību piešķir Komisijai pilnvaras atbalstīt Eiropas aizsardzības industrijas konkurētspēju. Šī politikas joma ļauj Komisijai veicināt dalībvalstu sadarbību aizsardzības pētniecības, attīstības un ražošanas jomā, neierobežojot dalībvalstu tiesības noteikt savas nacionālās aizsardzības prioritātes un stratēģijas. Veicinot aizsardzības industrijas politiku, Komisija var dot savu ieguldījumu *EDTIB* stiprināšanā, īstenojot iniciatīvas, kas veicina kopīgas investīcijas. Aizsardzības jomā Līgumi faktiski nosaka, ka Komisijas kompetence galvenokārt attiecas uz tās tradicionālajām jomām, kas saistītas ar iekšējo tirgu, tirdzniecību un industriju. Ar Padomes lēmumiem un Padomes secinājumiem dalībvalstis var uzdot Komisijai un aicināt to uzņemties turpmākas iniciatīvas aizsardzības nozarē.

²⁸ *EU to game out bloc's mutual assistance clause in case of attack*, Politico, 2026. gada 17. aprīlis.

Vērienīgāku ES mērķu sasniegšana

27 Jo īpaši kopš 2022. gada ES dalībvalstis ir arvien vairāk atzinušas, ka ES ir jākļūst spējīgākai drošības un aizsardzības jomā. Tas iezīmēja pagriezienu ES aizsardzības politikā — no krīžu pārvaldības un reaģēšanas uz krīzēm ārpus ES uz lielāku uzmanības pievēršanu dalībvalstu aizsardzības gatavībai.

28 2022. gada 11. martā, tikai divas nedēļas pēc Krievijas pilna mēroga agresijas kara pret Ukrainu sākuma, ES valstu vai to valdību vadītāji nāca klajā ar [Versaļas deklarāciju](#), kurā aicināja stiprināt ES aizsardzības spējas un veikt turpmākus izlēmīgus pasākumus Eiropas suverenitātes veidošanai. Pēc neilga laika sekoja [Stratēģiskais kompass drošībai un aizsardzībai](#), kurā tika izklāstīts plāns, kā palielināt ES stratēģisko autonomiju un padarīt ES par spēcīgāku un spējīgāku drošības nodrošinātāju tās iedzīvotājiem. “Stratēģiskais kompass”, kas izstrādāts Ārlietu un drošības politikas augstās pārstāves vadībā ciešā sadarbībā ar Komisiju un Eiropas Aizsardzības aģentūru (EAA), 2022. gada 22. martā tika apstiprināts visās 27 dalībvalstīs un, kā dalībvalstu virzīts vispārējs satvars, noteica nozīmīgu orientieri Eiropas drošības un aizsardzības politikai. Atbildot uz Padomes aicinājumu izvirzīt vērienīgākus mērķus attiecībā uz ES aizsardzību, Komisija un AP/PV iesniedza [analīzi par aizsardzības investīciju nepilnībām](#), kas bija jānovērš, lai sasniegtu šos jaunus mērķus.

29 Lai atbalstītu šos jaunus mērķus, Komisija un EĀDD (ieskaitot ES Militāro štābu – ESMŠ) strādā arī pie dalībvalstu individuālo aizsardzības pasākumu papildināšanas un paplašināšanas, lai “izveidotu patiesu Eiropas aizsardzības savienību”²⁹. Komisija un AP/VP ir iesnieguši vairākas iniciatīvas un stratēģiskos dokumentus, kuru mērķis ir panākt aizsardzības gatavību līdz 2030. gadam ([2. attēls](#)). Centrālais stratēģiskais dokuments ir [White Paper for European Defence – Readiness 2030](#), kurā noteiktas iespējas dalībvalstīm sadarboties un apvienot centienus, lai novērstu spēju trūkumus un stiprinātu *EDTIB*. Saskaņā ar [Aizsardzības gatavības ceļvedi 2030. gadam](#) aizsardzības gatavība ietver moderno karadarbībai nepieciešamo spēju izstrādi un iegūšanu. Tāpēc Eiropai ir nepieciešama aizsardzības industrijas bāze, kas tai nodrošinātu stratēģisku priekšrocību un nepieciešamo neatkarību – ar vismodernākajām inovācijām un ātru masveida ražošanu kritiskos brīžos³⁰.

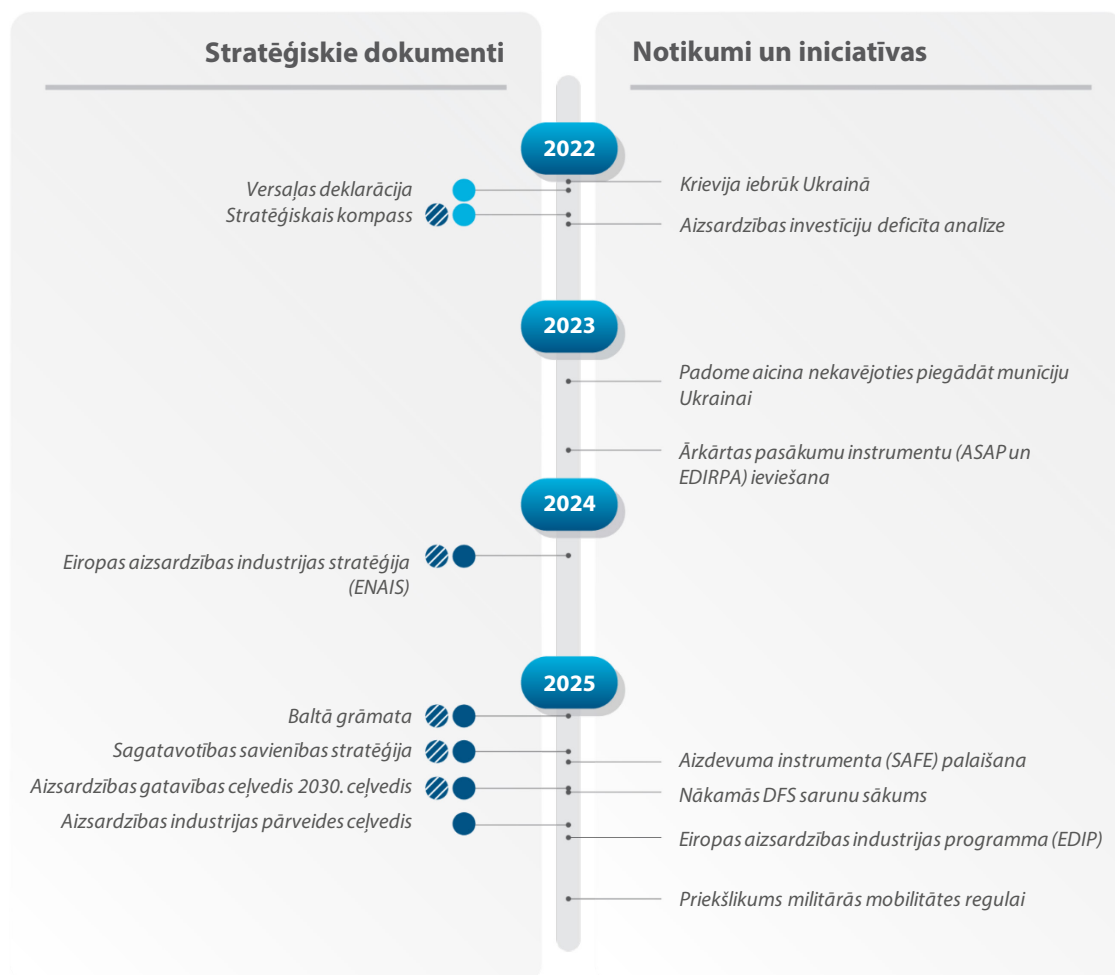
²⁹ Eiropas izvēle. Politikas pamatnostādnes nākamajai Eiropas Komisijai 2024.–2029. gadam, Urzula fon der Leiena, 2024. gada 18. jūlijs.

³⁰ JOIN(2025) 27, Kopīgais paziņojums par aizsardzības gatavības ceļvedi 2030. gadam.

2. attēls | Attiecīgo stratēģisko dokumentu un iniciatīvu hronoloģija

Dokumentu autori:

- Komisija
- Padome
- AP/PV

Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas, Padomes un Parlamenta sniegto informāciju.

30 Lai stiprinātu aizsardzības stratēģijas pamatprincipus, Komisija un AP/PV strādā arī pie “visaptverošas” pieejas, lai būtu gatavi konfliktiem un krīzēm, savienojot aizsardzības un drošības jomas. Nesens solis šajā virzienā ir 2025. gada [sagatavotības savienības stratēģija](#), kas papildina aizsardzības gatavības stratēģisko mērķi. Stratēģijā galvenā uzmanība ir pievērsta trim pieejām: integrētai visu apdraudējumu pieejai, visas sabiedrības pieejai un visas valdības pieejai. Tas nozīmē, ka jāgatavojas visiem apdraudējuma veidiem, nevis jārisina katrs no tiem atsevišķi. Tas nozīmē arī visu nozaru, organizāciju un iedzīvotāju iesaistīšanu, lai nodrošinātu koordināciju un sadarbību starp valsts iestādēm un ministrijām, vienlaikus saistot drošības ārējo dimensiju ar gatavības pasākumiem ES.

31 Jaunu tehnoloģiju parādīšanās, kas ir nozīmīgas gan civilajai, gan militārajai lietošanai, kā arī vispārējās bažas par vērtības ķēžu noturību ir mudinājušas ES apsvērt, kā izmantot civilo un militāro jomu sinerģiju³¹. Mūsdienīga konflikta mainīgā daba, kas arvien vairāk balstās uz revolucionārām tehnoloģijām, padara šīs tehnoloģiskās priekšrocības par izšķirošu faktoru militārajam pārkumam.

ES pasākumi: virzība uz gatavību un arvien strukturētāku pieeju

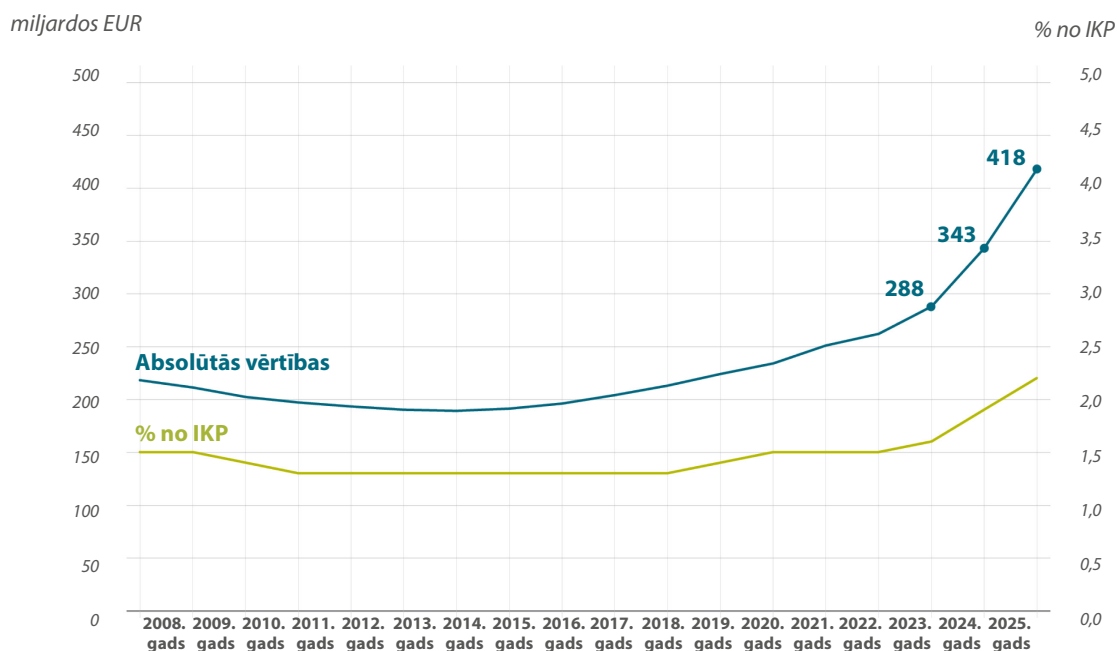
Dalībvalstu aizsardzības izdevumu straujais pieaugums un ES finanšu instrumentu apjoma straujais pieaugums

32 Kopš 2022. gada gan ES, gan atsevišķu dalībvalstu līmenī ir piesaistīti papildu finanšu līdzekļi, lai novērstu gadiem ilgu nepietiekamu investīciju sekas. Reaģējot uz Krievijas agresijas karu pret Ukrainu, ES dalībvalstu kopējie ikgadējie aizsardzības budžeti ir strauji pieauguši – no 262 miljardiem EUR 2022. gadā līdz kopējam apjomam 418 miljardu EUR apmērā 2025. gadā (**3. attēls**). Dalībvalstu budžeti 2026. gadā kopumā sasniedza aptuveni 454 miljardus EUR. Kopumā tiek prognozēts, ka dalībvalstu kopējie aizsardzības izdevumi (nemainīgās cenās) laikposmā no 2020. līdz 2025. gadam pieaugs par 78,6 %³².

³¹ COM(2025) 484, Komisijas paziņojums par 2025. gada stratēģiskās prognozēšanas ziņojumu.

³² EAA, *Defence Data 2025–2026*.

3. attēls. | ES dalībvalstu aizsardzības izdevumi

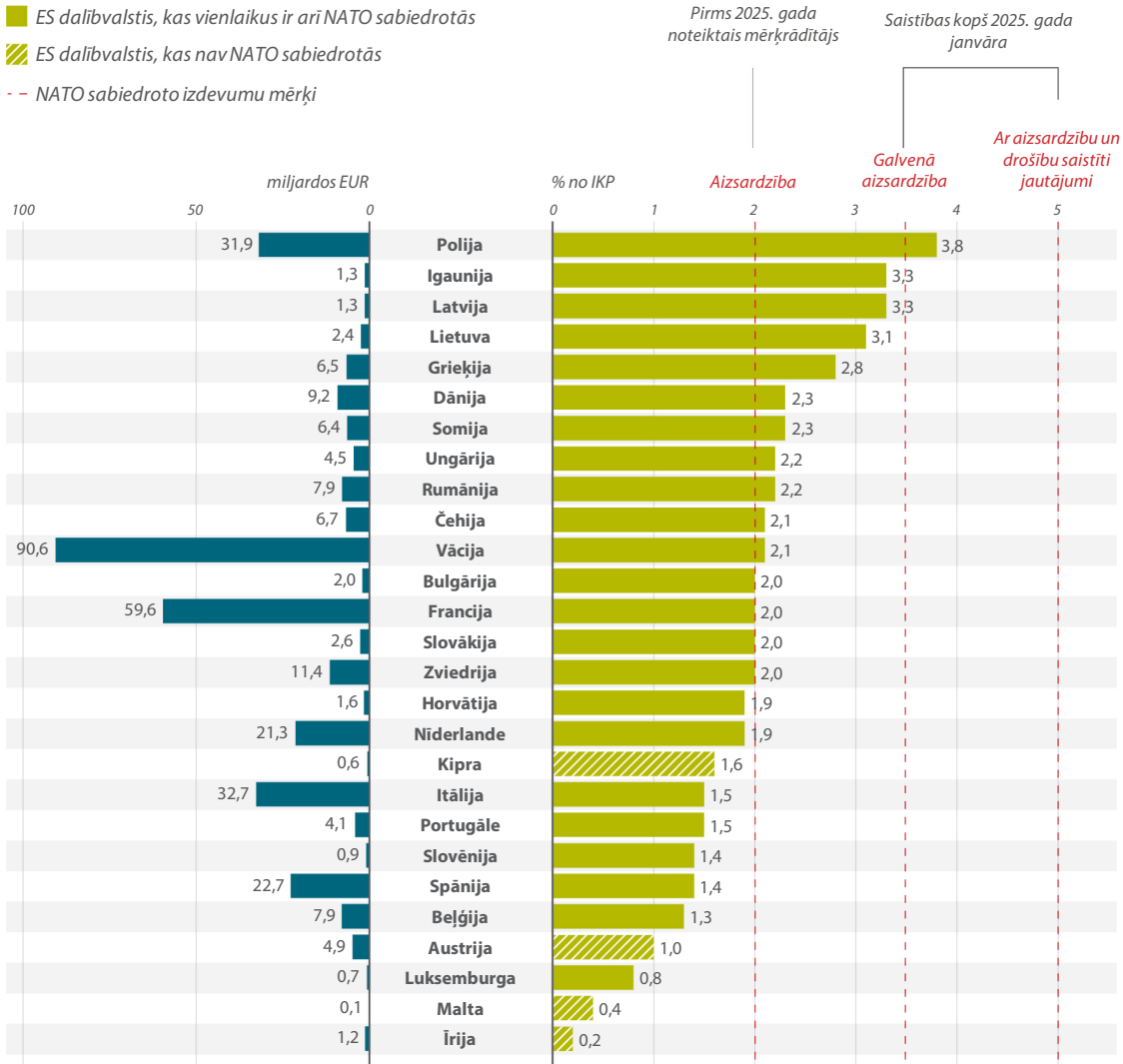
Avots: ERP, pamatojoties uz EAA, *Defence Data 2025–2026* (attiecībā uz absolūtajām vērtībām) un *EDA defence data portal* (attiecībā uz % no IKP).

33 2014. gadā NATO sabiedrotie vienojās aizsardzībai tērēt vismaz 2 % no savas ikgadējā IKP³³. NATO 2025. gadā sabiedrotie apņēmas sasniegt augstākus mērķus – 3,5 % no IKP pamatizdevumiem aizsardzībai un 1,5 % no IKP izdevumiem, kas saistīti ar aizsardzību un drošību (piemēram, kritiskās infrastruktūras aizsardzībai, tīklu aizsardzībai, civilās gatavības un noturības nodrošināšanai, inovācijām un aizsardzības industrijas bāzes stiprināšanai), līdz 2035. gadam kopējo summu palielinot līdz 5 % no ikgadējā IKP. **4. attēlā** ir parādīti ES dalībvalstu aizsardzības izdevumi procentos no IKP 2024. gadā. Saskaņā ar EAA visas ES dalībvalstis, kas ir NATO sabiedrotās, 2025. gadā sasniedza vai pārsniedza 2 % aizsardzības izdevumu mērķi³⁴.

³³ *Wales Summit Declaration*, NATO, 2014. gada 5. septembris.

³⁴ *Aizsardzības izdevumi un NATO saistības 5 % apmērā*, NATO, 2026. gada 10. aprīlis.

4. attēls | ES dalībvalstu aizsardzības izdevumi 2024. gadā

Avots: ERP, pamatojoties uz EAA, *Defence Data 2024–2025*.

34 Šie palielinātie resursi tiek izmantoti, lai stiprinātu valstu militārās spējas un novērstu ilglaicīgus spēju trūkumus (29. punkts). Tajā pašā laikā daļa no šiem izdevumiem ir novirzīta militārajam atbalstam Ukrainai – vai nu divpusējās palīdzības veidā, vai arī izmantojot Eiropas Miera mehānismu (EMM) (2. izcēlums). Šajā sakarā 6,4 miljardi EUR no aptuveni 75,2 miljardiem EUR, ko ES un dalībvalstis ir mobilizējušas, lai sniegtu militāru atbalstu Ukrainai 2022.–2025. gada periodā³⁵, tiek novirzīti ar EMM starpniecību.

³⁵ ES militārais atbalsts Ukrainai, Eiropadome, 2026. gada 24. aprīlis.

2. izcēlums

Eiropas Miera mehānisms (EMM)

EMM tika izveidots 2021. gada martā kā fonds ārpus ES budžeta. To veido divi pīlāri.

- Atbalsta pasākumi: tos arvien biežāk izmanto, lai atbalstītu letāla un neletāla militārā aprīkojuma piegādi partnervalstīm (piemēram, munīcija, raķetes, aizsardzības aprīkojums, pirmās palīdzības komplekti).
- Operācijas: finansē KDAP militāro misiju un operāciju kopējās izmaksas (lielāko daļu izmaksu sedz iesaistītās dalībvalstis) Viena no lielākajām notiekošajām misijām ir ES militārās palīdzības misija Ukrainā (*EUMAM Ukraine*) ([5. izcēlums](#)).

Kopējais finanšu atbalsts, kas 2021.–2027. gada periodam piešķirts ar EMM starpniecību, sasniedza 17 miljardus EUR, no kuriem aptuveni divas trešdaļas tika piešķirtas Ukrainai.

Avots: ERP, pamatojoties uz [Eiropas Miera mehānisms – Padome](#).

35 *EDTIB* joprojām ir ļoti sadrumstalota, un tajā dominē “nacionālie līderi”, kas galvenokārt apkalpo iekšzemes tirgus, taču uztur arī galvenos eksporta tirgus ārpus ES³⁶. 2021. gadā tikai aptuveni 18 % no dalībvalstu kopējā aizsardzības aprīkojuma tika iepirkts, sadarbojoties, un 7 % no izdevumiem aizsardzības pētniecībai un tehnoloģijām tika iztērēti, sadarbojoties. Tas ir ievērojami zemāks par attiecīgajiem 35 % un 20 % orientējošajiem rādītājiem (kas nav pārvērtēti saistošos valstu mērķos), kurus 2007. gada novembrī noteica EAA Ministru vadības padome³⁷. Gan kopīgā aizsardzības aprīkojuma iepirkumi, gan kopīgie izdevumi pētniecībai un tehnoloģijām ir atpalikuši no saviem mērķrādītājiem kopš to noteikšanas brīža³⁸. Tomēr kopš 2022. gada EAA nav pastāvīgi sniegusi ziņojumus par kopīgo iepirkumu stāvokli, jo dalībvalstis nav iesniegušas pilnīgus datus. EAA ir norādījusi, ka ES instrumenti, visticamāk, veicinās sadarbības iepirkumu pieaugumu, taču, lai novērtētu finanšu atbalsta mehānismu ietekmi, būtu svarīgi uzlabot datu uzskaiti dalībvalstīs³⁹.

³⁶ George, M., et al., *Trends in International Arms Transfers 2024*, Stokholmas Starptautiskais Miera pētniecības institūts, 2025. gada marts.

³⁷ Paziņojums presei *EU Ministers adopt Framework for Joint European Strategy in Defence R&T* (Brisele, 2007. gada 19. novembris) un *Defence Data Portal*.

³⁸ *Defence Data 2020.–2021.: Key findings and analysis*, Eiropas Aizsardzības aģentūra, 2022. gads (12. attēls).

³⁹ *Defence Data 2024.–2025.*, Eiropas Aizsardzības aģentūra, 2025. gads.

36 Pēdējo gadu laikā, īstenojot dažādas iniciatīvas, ES ir mobilizējusi virkni finanšu instrumentu, kuru mērķis ir veicināt ciešāku pārrobežu sadarbību aizsardzības nozarē un mudināt dalībvalstis kopīgi attīstīt un iepirkt aizsardzības produktus un spējas ([5. attēls](#)). Katrs instruments ir vērsts uz konkrētiem mērķiem dažādos spēju attīstības dzīves cikla posmos.

- Aizsardzības aprīkojuma kopīga izpēte un attīstība. Pirms tām ir divas prekursoru programmas⁴⁰, [Eiropas Aizsardzības fonds](#) (EAF) finansē kopīgus pētniecības un attīstības projektus, kuros piedalās konsorcijs no vismaz trim dalībvalstīm. Tā mērķis ir stiprināt *EDTIB* un mazināt sadrumstalotību. Šī instrumenta ietvaros ES Aizsardzības inovāciju programma ierosina mērķtiecīgu pasākumu kopumu, lai piesaistītu un atbalstītu jaunuzņēmumus un MVU. EAF budžets 2021.–2027. gada daudzgadu finanšu shēmā (DFS) ir 7,3 miljardi EUR, no kuriem 1,5 miljardi EUR ir paredzēti [Eiropas stratēģisko tehnoloģiju platformas](#) iniciatīvai. Līdz 2026. gada aprīlim konkursos, kas tika izsludināti laikposmā no 2021. līdz 2025. gadam, tika atlasīts 281 projekts⁴¹.
- **Rūpnieciskās ražošanas jaudas.** Ražošanas posms un ražošanas apjoma palielināšana ir nākamie loģiskie soļi pēc pētniecības un attīstības posma. [Munīcijas ražošanas atbalsta aktam](#) (ASAP) ir piešķirti 500 miljoni EUR, un tas ir paredzēts, lai pastiprinātu un paplašinātu munīcijas ražošanu visā Eiropā. Tās galvenais mērķis ir atbalstīt munīcijas un raķešu steidzamu piegādi Ukrainai un palīdzēt dalībvalstīm papildināt savus krājumus. 2024. gada martā Komisija atlasīja 31 projektu 2024. un 2025. gadam, lai atbalstītu Eiropas rūpniecību piecās jomās: sprāgstvielas, pulveris, granātas, raķetes un testēšanas kapacitāte.
- **Sadarbība aizsardzības jomas iepirkumos.** Likuma “[Par Eiropas aizsardzības industrijas pastiprināšanu, izmantojot kopīgu iepirkumu](#)” (*EDIRPA*)⁴² mērķis ir veicināt efektīvākus aizsardzības iepirkumus, izmantojot 300 miljonu EUR finansējumu no ES budžeta. 2024. gada novembrī trīs prioritārajās jomās (munīcija, gaisa un raķešu aizsardzība, platformas un mantoto (novecojušo) sistēmu nomaiņa) tika atlasīti pieci priekšlikumi, kopumā iesaistot 20 dalībvalstis, no kurām vidēji bija seši dalībnieki vienā projektā.

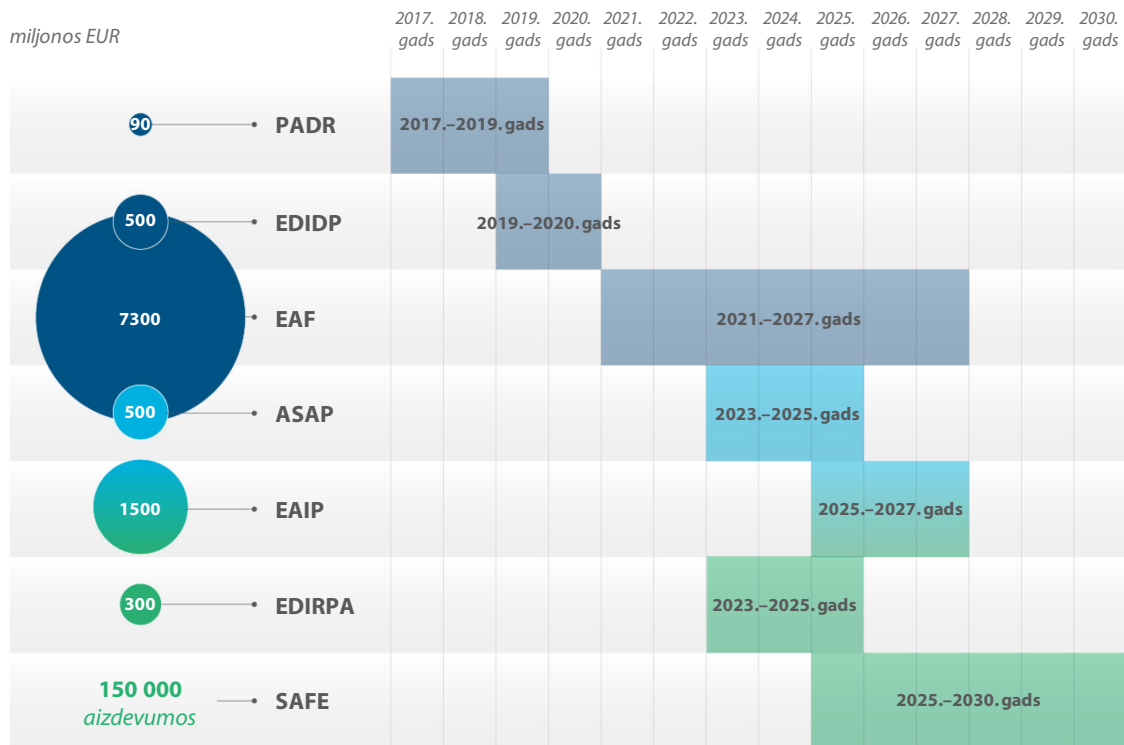
⁴⁰ Sagatavošanas darbība aizsardzības pētniecībai (*PADR*) un [Eiropas aizsardzības rūpniecības attīstības programma](#) (*EDIDP*).

⁴¹ [Eiropas Aizsardzības fonds \(EAF\)](#) – Eiropas Komisijas oficiālā tīmekļa vietne. - Aizsardzības industrija un kosmoss.

⁴² [Regula \(ES\) 2023/2418](#), ar ko izveido instrumentu Eiropas aizsardzības industrijas pastiprināšanai, izmantojot kopīgu iepirkumu (*EDIRPA*)

5. attēls | ES aizsardzības industrijas finansēšanas instrumenti, kurus no 2026. gada finansē vai garantē no ES budžeta

- Pētniecība un izstrāde
- Ražošanas jaudas palielināšana
- Kopīgs iepirkums

PADR – Sagatavošanas darbība aizsardzības pētniecībai

EAIAP – Eiropas Aizsardzības industrijas attīstības programma

EAF – Eiropas Aizsardzības fonds

ASAP – Mūcības ražošanas atbalsta akts

EAIP – Eiropas aizsardzības industrijas programma

EDIRPA – Akts par Eiropas aizsardzības industrijas pastiprināšanu, izmantojot kopīgu iepirkumu

SAFE – Rīcība Eiropas drošības labā

Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas, Padomes un Parlamenta sniegto informāciju.

37 Eiropas Aizsardzības industrijas programma (EAIP) ievieš atšķirīgu pieeju Komisijas pārvaldīto ES aizsardzības instrumentu kopumā. EAIP apvieno regulatīvus, finanšu un koordinācijas pasākumus vienā instrumentā (*pielikums*). Šīs programmas kopējais finansējums 2026.–2027. gada periodā ir 1,5 miljardi EUR, un tās “mērķis ir nodrošināt aizsardzības industrijas gatavību, pārvarot plaisu starp īstermiņa ārkārtas pasākumiem, piemēram, *EDIRPA* un *ASAP*, un strukturētu, ilgtermiņa pieeju”.

38 Atšķirībā no iepriekš minētajiem ES aizsardzības instrumentiem, kas ir dotāciju veidā, 2025. gada maijā pieņemtā 150 miljardu EUR [Drošības darbība Eiropai \(SAFE\)](#), pamatojoties uz valstu aizsardzības nozares investīciju plāniem un turpmākiem aizdevumu nolīgumiem un darbības mehānismiem, sniedz dalībvalstīm aizdevumus ar izdevīgiem nosacījumiem, kurus finansē no ES aizņēmumiem kapitāla tirgos. Deviņpadsmit dalībvalstis⁴³ jau 2026. gada sākumā izteica interesi par dalību, un līdz 2026. gada aprīļa vidum Padome bija pieņēmusi īstenošanas lēmumus attiecībā uz visām valstīm, izņemot Ungāriju. Atbalsta saņēmējvalstis parasti atmaksā aizdevumus ilgtermiņā – termiņš var sasniegt aptuveni 45 gadus⁴⁴. Tajā pašā laikā šie aizdevumi tiek piešķirti, ievērojot noteiktus nosacījumus, piemēram, kopīgas iepirkumu prasības, noteikumus par komponentu izcelsmi, līgumslēdzēju uzņēmumu izveidi un kontroli (*II pielikums*), kā arī ieguldījumu tādu mērķu sasniegšanā kā savietojamības un savstarpējās aizvietojamības nodrošināšana visā ES. Kopumā šie elementi nostiprina Komisijas lomu ES aizsardzības industrijas politikas veidošanā. *III pielikumā* ir sniegts pārskats par ES finansējumu sadalījumā pa dalībvalstīm un instrumentiem, pamatojoties uz pieejamajiem datiem.

39 Ņemot vērā nākamo 2028.–2034. gada DFS, Komisija ir ierosinājusi konsolidēt vairākus esošos aizsardzības instrumentus vienā finansēšanas instrumentā – Eiropas Konkurētspējas fondā (EKF)⁴⁵. Šī konfigurācija atspoguļo ES nodomu racionalizēt pašreizējās sadrumstalotās iniciatīvas, vienlaikus par prioritāti nosakot investīcijas, lai stiprinātu noturību un atbalstītu aizsardzības industrijas bāzi visā investīciju ciklā no pētniecības un izstrādes līdz iepirkumam un uzturēšanai. Piešķirums EKF ietvaros izturētspējai un drošībai, aizsardzības industrijai un kosmosam ir fonda lielākais komponents, kas veido aptuveni 125 miljardus EUR (pašreizējās cenās) no kopumā 234 miljardiem EUR, t. i., aptuveni 53 % no ierosinātā kopējā piešķiruma. Turklāt ierosinātais [Eiropas fonds 2028.–2034. gada periodam](#) kā vienu no tā konkrētajiem mērķiem ietver arī atbalstu aizsardzības spējām un drošībai.

⁴³ Beļģija, Bulgārija, Čehija, Horvātija, Kipra, Dānija, Igaunija, Somija, Francija, Grieķija, Ungārija, Itālija, Latvija, Lietuva, Polija, Portugāle, Rumānija, Slovākija, Spānija. [Eiropas drošības darbība – Komisijas tīmekļa vietne](#).

⁴⁴ [Padomes Regula \(ES\) 2025/1106](#), ar ko izveido instrumentu "Rīcība Eiropas drošības labā, stiprinot Eiropas aizsardzības industriju" (*SAFE*).

⁴⁵ [Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai](#) par Eiropas Konkurētspējas fonda (EKF) izveidi, tai skaitā īpašo programmu pētniecības un inovācijas darbībām aizsardzības jomā, 2025. gada 16. jūlijs.

40 Lielākajā daļā no iepriekš minētajiem aizsardzības finansēšanas instrumentiem ir iekļautas klauzulas, kas atsaucas uz “ES priekšrocību principu”. Saskaņā ar šo principu ES instrumentu finansētajām aizsardzības precēm un komponentiem galvenokārt jābūt iepirktiem no uzņēmumiem, kas reģistrēti un darbojas ES vai asociētajās valstīs, lai stiprinātu Eiropas aizsardzības rūpniecības bāzi (*EDTIB*) un samazinātu atkarību no trešajām valstīm (t. i., valstīm, kas nav ES dalībvalstis un asociētās valstis). Šajos noteikumos ir arī precizēts, kam ir tiesības veikt izmaiņas produkta dizainā un kam pieder intelektuālā īpašuma tiesības (*II pielikums*).

Atjaunināti noteikumi, lai atvieglotu piekļuvi līdzekļiem un uzlabotu militāro mobilitāti

41 Nesenie grozījumi spēkā esošajos ES noteikumos ir vērsti uz to, lai vienkāršotu piekļuvi finansējumam aizsardzības iniciatīvām, vai nu vienkāršojot noteikumus, vai ļaujot neiztērētos līdzekļus no citām programmām novirzīt aizsardzībai, tostarp militārajai mobilitātei. Šo izmaiņu mērķis ir arī novērst regulatīvos šķēršļus militārajai mobilitātei. Turpmāk ir sniegti divi piemēri.

- Kopš 2025. gada dalībvalstīm ir bijusi iespēja [atbalstīt investīcijas aizsardzībā un divējāda lietojuma precēs, izmantojot kohēzijas politikas fondus](#). Dalībvalstis attiecīgi pārplānoja 2021.–2027. gada kohēzijas politikas līdzekļus 11,9 miljardu EUR apmērā, lai stiprinātu savas aizsardzības nozares spējas, militāro mobilitāti, civilo sagatavotību un prasmju attīstību⁴⁶.
- Dalībvalstīm ir arī iespēja pēc Covid-19 pandēmijas neizlietotos Atveseļošanas un noturības mehānisma (ANM) līdzekļus novirzīt aizsardzībai⁴⁷. Piemēram, 2025. gada maijā Komisija apstiprināja Polijas pieprasījumu līdz 2026. gada beigām gandrīz 6 miljardus EUR no ANM līdzekļiem novirzīt ar aizsardzību saistītām investīcijām⁴⁸.

III pielikumā ir sniegts pārskats par ES finansējumu sadalījumā pa dalībvalstīm un instrumentiem, pamatojoties uz pieejamajiem datiem.

⁴⁶ Eiropas Komisijas paziņojums presei, “[€34.6 billion in cohesion policy funds reallocated to address EU’s strategic priorities](#)”, 2026. gada 25. marts.

⁴⁷ [Regula \(ES\) 2025/2643](#), ar ko izveido Eiropas Aizsardzības industrijas programmu (“EAIP regula”), 5. pants.

⁴⁸ “[Brussels approves Poland’s use of post-COVID funds for defence](#)”, Euronews, 2025. gada 27. maijs.

42 ES normatīvajā regulējumā ir notikušas arī citas nozīmīgas izmaiņas.

- Tika veiktas izmaiņas, lai piecām esošajām ES programmām un iniciatīvām⁴⁹ būtu vieglāk atbalstīt projektus ar divējāda lietojuma vai aizsardzības pielietojumu, jo īpaši izmantojot “aizsardzības mini-omnibusu”⁵⁰.
- *Defence Readiness Omnibus* ierosināja vēl vairāk vienkāršot tiesisko un administratīvo regulējumu, kas attiecas uz sagatavotību aizsardzības jomā, piemēram, paātrināt atļauju piešķiršanu aizsardzības gatavības projektiem un atvieglot vides prasības.
- Vienlaikus līdz 2026. gada vidum 18 dalībvalstīm⁵¹ tika piešķirta papildu fiskālā elastība, aktivizējot valsts izņēmuma klauzulu (*NEC*). *NEC* ļauj dalībvalstij uz laiku pārsniegt budžeta ierobežojumus (laikposmā no 2025. līdz 2028. gadam), ja tas saistīts ar palielinātiem aizsardzības izdevumiem, vienlaikus ievērojot noteiktus nosacījumus (piemēram, maksimālie papildu izdevumi līdz 1,5 % no IKP gadā, pārsniedzot parasto fiskālo trajektoriju). Ja visas dalībvalstis izmantotu šo elastību līdz maksimāli atļautajam līmenim, Komisija aplēsa, ka *NEC* šajā periodā varētu radīt aptuveni 650 miljardus EUR papildu fiskālajā telpā aizsardzības izdevumiem visā ES⁵². Tomēr *NEC* faktiskā izmantošana, visticamāk, būs daudz zemāka⁵³.

⁴⁹ Eiropas stratēģisko tehnoloģiju platforma, Eiropas Aizsardzības fonds, programma “Digitālā Eiropa”, Apvārsnis Eiropa, Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments.

⁵⁰ ES Padomes paziņojums presei “*EU investments in defence: Council and Parliament agree to support faster, more flexible and coordinated investments in European defence*”, 2025. gada 5. novembris.

⁵¹ Austrija, Beļģija, Bulgārija, Grieķija, Horvātija, Igaunija, Itālija, Kipra, Lietuva, Polija, Portugāle, Slovākija, Slovēnija, Somija, Spānija, Vācija un Zviedrija.

⁵² Sebastian Clapp, *EU defence funding*, EPRS, 2025. gada oktobris.

⁵³ *The National Escape Clause in practice: Early evidence from the 2025 European Semester*.

43 Papildus papildu finansējuma piesaistīšanai gan Komisija, gan Eiropas Investīciju banka (EIB) ir veikušas grozījumus esošajos normatīvajos aktos, lai veicinātu un paātrinātu investīcijas ar aizsardzību saistītās jomās. Saskaņā ar priekšlikumiem, ko ES vadītāji apstiprināja [Īpašajā Eiropadomes sanāsmē 2025. gada 6. martā](#), EIB Valde vēl vairāk paplašināja atbilstības kritērijus Eiropas drošības un aizsardzības nozares finansēšanai, lai ierobežotu izņēmumus⁵⁴. Turklāt kopš stratēģiskās Eiropas drošības iniciatīvas (8 miljardi EUR) pieņemšanas 2022. gada martā EIB ir atbalstījusi investīcijas divējāda lietojuma drošībā un aizsardzībā. To tā panāk, finansējot pētniecības, inovāciju un infrastruktūras projektus, kas ir nozīmīgi gan civilajā, gan militārajā jomā, tostarp tādās jomās kā kosmoss, kibernetika, mākslīgais intelekts un kritiskās infrastruktūras aizsardzība.

44 Papildinot finansējumu transporta infrastruktūrai ar Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentu (EISI) 2021.–2027. gada periodam, Komisija un AP/PV 2025. gada novembrī iepazīstināja ar [Militārās mobilitātes paketi](#). Šī pasākumu kopuma mērķis ir atvieglot militārā personāla un resursu pārvietošanos starp dalībvalstīm ([3. izcēlums](#)). Lai atbalstītu saistītās investīcijas, Komisijas priekšlikumā nākamajai DFS (2028.–2034. gadam) ir uzsvērts desmitkārtīgs pieejamās militārās mobilitātes budžeta palielinājums no 1,7 miljardiem EUR pašreizējās DFS līdz ierosinātajam 17,7 miljardu EUR budžetam nākamajā EISI.

⁵⁴ [EIB steps up financing for European security and defence and critical raw materials](#), EIB, 2025. gada 21. marts.

3. izcēlums

Militārās mobilitātes pakete

ES dalībvalstu spēju reaģēt uz krīzēm ierobežo pastāvīgie šķēršļi militārā personāla un aprīkojuma pārrobežu kustībai. Tāpēc militārā mobilitāte ir atzīta par galveno prioritāti gan *White Paper for European Defence – Readiness 2030*, gan *Aizsardzības gatavības ceļvedī 2030. gadam*, un tā ir noteikta arī par prioritāru jomu ES un NATO sadarbībai. Komisija un AP/PV 2018. gada martā nāca klajā ar *Militārās mobilitātes rīcības plānu*, kas tika pārskatīts 2022. gadā (*Rīcības plāns 2.0*).

Tomēr izstrādes nepilnības un atšķirīgie rezultāti kavēja rīcības plāna 2.0 īstenošanu, kā uzsvērts mūsu *2025. gada īpašajā ziņojumā par militāro mobilitāti*, kurā tika ieteikti uzlabojumi dažādās jomās, tostarp tādās kā pārvaldība, finansējuma prognozējamība un divējāda lietojuma infrastruktūras projektu atlase. Tāpēc 2025. gada novembrī Komisija un AP/VP ierosināja militārās mobilitātes pasākumu kopumu, lai risinātu šos izaicinājumus. Paketē ir iekļauts *regulas priekšlikums* un *kopīgs paziņojums*, un tajā ir izklāstīti pasākumi, kuru mērķis ir racionalizēt pārrobežu procedūras un uzlabot koordināciju.

Pasākumu pakete ir tapusi ciešā sadarbībā ar EAA un pēc konsultācijām ar NATO. Tās mērķis ir līdz 2027. gada beigām izveidot ES mēroga militārās mobilitātes zonu, sperot pirmo soli pretī pakāpeniskai “militārās Šengenas zonas” īstenošanai.

Pārvaldības sistēmas attīstība

45 Lai gan ES aizsardzības politikas pārvaldības sistēma joprojām lielā mērā ir noteikta Līgumos (**20.** punkts), aizsardzības jautājumu pieaugošā aktualitāte ir atspoguļojusies vairākās nesenās norisēs.

- Komisija 2020. gada janvārī izveidoja Aizsardzības rūpniecības un kosmosa ģenerāldirektorātu (*DEFIS ĢD*), kas ir pirmais Komisijas ģenerāldirektorāts, kas īpaši veltīts kosmosa un aizsardzības industrijas politikai.
- 2024. gadā Komisija pirmo reizi izveidoja īpašu komisāra amatu aizsardzības un kosmosa jomā, tādējādi norādot uz šīs jomas lielāku politisko prioritāti.
- 2024. gada decembrī Eiropas Parlaments pastiprināja savu uzraudzības funkciju, paaugstinot Drošības un aizsardzības apakškomitejas (*SEDE*) statusu, pārveidojot to par pilntiesīgu komiteju, tādējādi paplašinot tās likumdošanas, uzraudzības un institucionālās pilnvaras.

- Kopš 2022. gada EĀDD ir pārstrukturēta, un tajā ir izveidota aizsardzības politikas nodaļa. KDAP dimensija tika stiprināta ar Drošības un aizsardzības partnerības vienību un integrētu un stratēģisku plānošanas vienību civilajām un militārajām misijām.
- 2024. gadā ES aizsardzības ministri pieņēma EAA jauno [ilgtermiņa pārskatu](#), ar ko paplašināja EAA pamatuzdevumus, lielāku uzmanību pievēršot dalībvalstu atbalstam, izmantojot pilnīgu militāro spēju attīstības ciklu. Eiropadome [2025. gada oktobrī](#) aicināja vēl vairāk stiprināt EAA, lai tā varētu pilnībā īstenot savu lomu aizsardzības spēju attīstības, pētniecības un iegādes jomā.

46 Kopumā šīs norises liecina, ka ES arvien vairāk uzskata aizsardzību par atsevišķu politikas jomu. Tāpēc ES iestādes ir izveidojušas īpašas pārvaldības struktūras, pastiprinājušas politisko uzraudzību un paplašinājušas parlamentāro kontroli. Tā ir būtiska pāreja no iepriekšējās pieejas, saskaņā ar kuru aizsardzība galvenokārt tika uzskatīta par ārējās darbības komponentu.

47 Padomes lēmumi aizsardzības jomā parasti tiek pieņemti vienprātīgi, ļaujot jebkurai dalībvalstij bloķēt vai ierobežot darbību ES līmenī ([22. punkts](#)). Tomēr gan Eiropas Parlaments⁵⁵, gan vairākas ES dalībvalstis⁵⁶ ir aicinājušas plašāk izmantot balsošanu ar kvalificētu balsu vairākumu, argumentējot, ka šāda pārmaiņa stiprinātu ES spēju reaģēt uz ģeopolitiskajiem izaicinājumiem. Ņemot vērā pieaugošo ģeopolitisko spriedzi saistībā ar Krievijas agresijas karu pret Ukrainu, dalībvalstis un ES iestādes arvien aktīvāk izmanto Līgumos paredzētās elastīgās iespējas, lai atvieglotu lēmumu pieņemšanu, vienlaikus saglabājot politisko vienotību ([4. izcēlums](#)).

⁵⁵ Eiropas Parlamenta 2024. gada 28. februāra rezolūcija, 21. punkts.

⁵⁶ Beļģijas, Vācijas, Luksemburgas, Nīderlandes, Rumānijas, Slovēnijas un Spānijas ārlietu ministru [kopīgais raksts](#): “*It’s time for more majority decision-making in EU foreign policy, Politico EU*”, 2023. gada 12. jūnijs.

4. izcēlums

Līgumi paredz elastīgu lēmumu pieņemšanu

LES 31. panta 1. punkts ļauj dalībvalstij atturēties no balsošanas un kvalificēt savu atturēšanos, izmantojot oficiālu paziņojumu ("konstruktīva atturēšanās"). Šis mehānisms nozīmē, ka lēmumu joprojām var pieņemt, nepieprasot, lai valsts, kas atturējusies, to piemērotu. Kopš 2022. gada februāra šis noteikums ir ticis piemērots lēmumos, kas saistīti ar ES atbalstu Ukrainai, tostarp saistībā ar ES misijas Ukrainā (*EUMAM Ukraine*) izveidi.

Elastīgums ir panākts arī, arvien plašāk izmantojot LESD juridiskos pamatus aizsardzības rūpniecības politikas iniciatīvām, piemēram, *ASAP*, *EDIRPA* un *EAIP*, kuras ir pieņemtas saskaņā ar iekšējā tirgus noteikumiem un tādējādi tiek pieņemtas ar kvalificētu balsu vairākumu, nevis ar vienprātību, kā tas parasti ir paredzēts KDAP ietvaros.

LES 20. pants ļauj dalībvalstu grupai rīkoties, ja nav iespējams panākt vienprātību. Šādā gadījumā Padome kā galējo līdzekli pieņems lēmumu, ar ko atļauj ciešāku sadarbību. [Ar Padomes 2026. gada 29. janvāra Lēmumu \(ES\) 2026/258](#) tika atļauta pastiprināta sadarbība, lai piešķirtu Ukrainai 90 miljardu EUR aizdevumu, ļaujot 24 dalībvalstīm rīkoties bez pārējo trīs dalībvalstu (Ungārija, Slovākija un Čehija) līdzdalības, kuras izvēlējās nepiedalīties. Tomēr ES budžeta garantiju praktiskā mobilizācija un visi DFS regulas grozījumi, kas vajadzīgi, lai sniegtu budžeta atbalstu, bija atsevišķi posmi, ko reglamentē DFS procedūra, kurai nepieciešama vienprātība Padomē.

Aizsardzības partnerības izveide ar Ukrainu un ciešākas saiknes ar NATO un citiem partneriem

48 Kopš Krievijas pilna mēroga iebrukuma Ukrainā ES un Ukrainas sadarbība aizsardzības jomā ir ievērojami pastiprinājusies. Tas ietver militāro atbalstu Ukrainas bruņotajiem spēkiem, dalībvalstu kopīgu iepirkumu Ukrainai saskaņā ar *EDIRPA* un *EAIP*, kā arī munīcijas un raķešu piegādi, ko finansē no EMM ([2. izcēlums](#)). Tajā ir iekļauta arī Ukrainas karavīru apmācība, ko nodrošina misija *EUMAM Ukraine* ([5. izcēlums](#)), kā arī iespēja Ukrainas aizsardzības rūpniecībai piedalīties EAF, *EAIP* (tostarp tā īpašajā Ukrainas atbalsta instrumentā) un *SAFE* projektos. Šo secīgo pasākumu rezultātā tika formalizēts jauns ilgtermiņa drošības sadarbības satvars, proti, [kopīgās drošības saistības](#), ko ES un Ukraina parakstīja 2024. gada 27. jūnijā.

49 2025. gada novembrī Padome un Eiropas Parlaments vienojās, ka Ukrainas uzņēmumi varēs piedalīties EAF projektos un saņemt finansējumu pēc EAF asociācijas nolīguma stāšanās spēkā. [ES aizsardzības industrijas pārveides ceļvedī](#) (publicēts 2025. gada novembrī – **2. attēls**) ir aprakstīts, kā vēl vairāk izmantot no Ukrainas kara laika pieredzes gūto pieredzi, jo īpaši stiprinot ES Aizsardzības inovācijas biroja lomu Kijevā un uzraugot militāro tehnoloģiju attīstību un inovāciju, tostarp izmantojot [BraveTech EU](#). Paredzams, ka [BraveTech EU](#) paātrinās modernu aizsardzības risinājumu izstrādi, testēšanu un ieviešanu, veicinot tiešu sadarbību starp Ukrainas un ES uzņēmumiem.

5. izcēlums

EUMAM Ukraine

EUMAM Ukraine mērķis ir stiprināt Ukrainas bruņoto spēku spējas aizsargāt Ukrainas teritoriālo integritāti. Visas misijas aktivitātes notiek ES teritorijā. Līdz šim 24 ES dalībvalstis ir piedāvājušas apmācību moduļus un personālu. Misija ir ievērojami paplašinājusies kopš tās uzsākšanas 2022. gadā. Līdz 2026. gada jūlijam bija apmācīti vairāk nekā 95 000 Ukrainas karavīru, salīdzinot ar aptuveni 75 000 karavīriem 2025. gada sākumā. Misija tiek finansēta no EMM (**2. izcēlums**), kas atbalsta arī apmācībās izmantojamā letālā un neletālā aprīkojuma nodrošināšanu. No 2025. gada novembra finansējums, kas piešķirts no EMM, sasniedza aptuveni 610 miljonus EUR, tostarp 435 miljonus EUR kopējām izmaksām un 175 miljonus EUR aprīkojumam.

Avots: [ES Militārās palīdzības misija Ukrainas atbalstam](#) (EĀDD) un [ES Militārais atbalsts Ukrainai](#) (Padome).

50 Baltajā grāmatā par Eiropas aizsardzības gatavību 2030 Ukraina tiek uzskatīta par stratēģisku partneri un aicināts integrēt attiecīgās aizsardzības nozares. Ukrainas kā ES kandidātvalsts statuss potenciāli ietver sadarbību aizsardzības jomā ilgtermiņa perspektīvā. ES un Ukrainas attiecības nav vienvirziena process, bet gan stratēģiska sadarbība, kas sekmē *EDTIB* paplašināšanos, veicinot kopīgu ražošanu, pētniecību un inovācijas. Lai gan šī sadarbība paver ievērojamas iespējas spēju attīstībai, tā vienlaikus pārbauda arī ES spēju saskaņot savu rīcību atbilstoši ilgtermiņa stratēģiskajiem mērķiem.

51 ES un NATO saskaras ar kopīgiem drošības izaicinājumiem. Kā uzsvērts *White Paper for European Defence – Readiness 2030*, “ES un NATO sadarbība ir neaizstājams pīlārs ES drošības un aizsardzības dimensijas attīstībai”⁵⁷. Lai izpildītu savus uzdevumus, NATO uztur pilna spektra atturēšanas un aizsardzības nostāju, kas ietver kodolspējas, konvencionālās spējas un aizsardzību pret ballistiskajām raķetēm. Tai ir skaidri definēta politiski militārā komandķēde⁵⁸, ko atbalsta struktūra, kas sastāv no pastāvīgiem daudznacionāliem štābiem stratēģiskajā, operatīvajā un taktiskajā līmenī.

52 ES un NATO attiecības tika formalizētas 2001. gadā, un to pamatā ir trīs kopīgas deklarācijas (2016., 2018. un 2023. gads). Abu organizāciju sadarbība strukturētu dialogu veidā aptver plašu jautājumu loku, piemēram, noturību, jaunās un revolucionārās tehnoloģijas, aizsardzības industriju un militāro mobilitāti⁵⁹. Strukturētais dialogs par militāro mobilitāti norisinās kopš 2018. gada un bieži tiek minēts kā veiksmīgs ES un NATO sadarbības piemērs⁶⁰. Abas organizācijas arī regulāri koordinē darbības jautājumos, kas saistīti ar Ukrainu.

53 Ir ievērojami pastiprinājusies sadarbība starp NATO un ES attiecībā uz militāro atbalstu Ukrainai. Turklāt 2023. gada janvārī abas organizācijas atkārtoti apstiprināja savu kopīgo apņemšanos stiprināt un paplašināt savstarpējo sadarbību. 2025. gada jūnijā NATO sabiedrotie apņēmās vairāk ieguldīt aizsardzībā (**33.** punkts un **4. attēls**).

54 ES arī strādāja pie ciešākas sadarbības ar atlasītiem partneriem, tostarp izmantojot *drošības un aizsardzības partnerības*, no kurām 12 bija pabeigtas līdz 2026. gada marta beigām⁶¹. Lai gan tās nav aizsardzības nolīgumi tiešā nozīmē, šīs partnerības nodrošina regulāras apspriedes un strukturētu dialogu starp šīm partnervalstīm un ES par plašu aizsardzības jautājumu klāstu, tostarp militāro mobilitāti, hibrīddraudiem un kiberdraudiem, kā arī jūras drošību.

⁵⁷ *White Paper for European Defence – Readiness 2030*, Eiropas Komisija, 2025. gada marts, 18. lpp.

⁵⁸ *Richard D. Hooker, Jr., “A new NATO command structure”*, Atlantijas padome, 2024. gada maijs.

⁵⁹ *Eleventh progress report on the implementation of the common set of proposals*, ko 2016. gada 6. decembrī un 2017. gada 5. decembrī apstiprināja ES Padome un NATO Padomes.

⁶⁰ *Sebastian Clapp, Monika Kiss un Mathias Gullentops, “Military mobility”*, EPRS, 2025. gada jūlijs.

⁶¹ Gana (2026. gada 24. marts), Austrālija (2026. gada 18. marts), Islande (2026. gada 18. marts), Indija (2026. gada 27. janvāris), Kanāda (2025. gada 23. jūnijs), Apvienotā Karaliste (2025. gada 19. maijs), Albānija (2024. gada 18. decembris), Ziemeļmaķedonija (2024. gada 19. novembris), Dienvidkoreja (2024. gada 4. novembris), Japāna (2024. gada 1. novembris), Norvēģija (2024. gada 28. maijs), Moldova (2024. gada 21. maijs).

Izaicinājumi un iespējas, kas izriet no ES aizsardzības politikas attīstības

Aizsardzības spēju attīstīšana

Pagrieziena punkts *EDTIB* attīstībā

55 ES politikas programma laikposmam pēc 2022. gada ir *EDTIB* darbības pamats. Viens no galvenajiem faktoriem ir ievērojams aizsardzības izdevumu pieaugums visās dalībvalstīs (**32.** punkts). Šis pieprasījuma pieaugums rada strukturālas iespējas Eiropas aizsardzības industrijai paplašināt ražošanas jaudu, palielināt investīcijas pētniecībā un attīstībā, kā arī samazināt stratēģisko atkarību no ārpus Eiropas esošiem piegādātājiem. Turklāt aizsardzības un divējāda lietojuma aspektu integrācija citās jomās, piemēram, mākslīgais intelekts un kvantu tehnoloģijas, var potenciāli veicināt ES progresu un samazināt atkarību no trešajām valstīm. Nesenie konflikti Tuvajos Austrumos ir radījuši bažas par Amerikas Savienoto Valstu spēju laikus piegādāt ieročus ES dalībvalstīm un Ukrainai, ņemot vērā ievērojamo savu krājumu izsīkšanu. Tas varētu pamudināt ES samazināt atkarību no piegādātājiem, kas nav ES dalībvalstis, jo īpaši no tiem, kuri atrodas ASV⁶².

56 Papildus dalībvalstu pieaugošajiem izdevumiem aizsardzības jomā tiek nodrošināts ES finansējums, izmantojot dažādus instrumentus (**36.** punkts), lai veicinātu pārrobežu sadarbību un kopīgus iepirkumus starp dalībvalstu nacionālajām aizsardzības rūpniecībām, mudinot tās arvien vairāk darboties kā saskaņots, savietojams kopums (*EDTIB* integrācija). Pirmo reizi *EDTIB* attīstība un integrācija ir viens no galvenajiem mērķiem Eiropas industrijas un drošības stratēģiskajā ietvarā.

⁶² Luigi Scazzieri un Giuseppe Spatafora, *Assessing the damage: What the Iran war really means for Europe's defence*, Eiropas Savienības Drošības izpētes institūts, 2026. gada 9. aprīlis.

Vērienīgs mērķis līdz 2030. gadam panākt gatavību aizsardzības jomā

57 Neraugoties uz vērienīgiem ES plāniem (**27.-31.** punkts), aizsardzības gatavības mērķa sasniegšana līdz 2030. gadam ir sarežģīta. Atzīstot, ka ES līdz 2030. gadam var panākt ievērojamu progresu šā mērķa sasniegšanā (par ko liecina lielāki izdevumi aizsardzībai un munīcijas ražošanas straujā paplašināšana), ideju laboratorijas un aizsardzības analītiķi pastāvīgi uzsver pašreizējos būtiskos ierobežojumus: sadrumstalotas valstu sistēmas, rūpniecības vājās vietas, lēna politiskā koordinācija un pastāvīga paļaušanās uz Amerikas Savienotajām Valstīm. Lai gan ES un tās dalībvalstis varētu pakāpeniski kļūt par ietekmīgākiem dalībniekiem NATO ietvaros, stratēģiskās autonomijas sasniegšana un spēja līdz 2030. gadam patstāvīgi nodrošināt augstas intensitātes militārās operācijas būs sarežģīts uzdevums⁶³. Ikgadējais ziņojums par aizsardzības gatavību, kas jāiesniedz 2026. gada oktobrī, sniegs pirmos datus par panākumiem un pašreizējo situāciju.

58 Lai gan aizsardzības budžets ir palielināts, ar to tomēr var nepietikt, lai sasniegtu vēlamos mērķus. Piemēram, tādā jomā kā militārā mobilitāte, kurā jau ir veikts spēju trūkumu novērtējums, pieejamais ES finansējums joprojām ir ierobežots salīdzinājumā ar konstatētajām vajadzībām. Saskaņā ar komisāra *Kubilius* 2025. gada marta paziņojumu⁶⁴ investīciju prasības transporta infrastruktūras pielāgošanai militārajiem standartiem ir aptuveni 70 miljardi EUR, savukārt no EISI 2021.–2027. gadam tika piešķirti tikai 1,7 miljardi EUR, un ierosinātais budžets 2028.–2034. gadam ir 17,7 miljardi EUR. Savā [atzinumā par EAIP](#) mēs uzsvērām risku, ka ierosinātais budžets 1,5 miljardu EUR apmērā varētu nebūt samērīgs ar priekšlikuma mērķiem.

59 ES preferences klauzulas (**40.** punkts) ir vērstas uz stratēģiskās atkarības mazināšanu un ilgtermiņa rūpnieciskās noturības veidošanu *EDTIB* ietvaros. Tomēr, kā tika novērots [2024. gada koordinētā ikgadējā pārskatā par aizsardzību](#), daudzas dalībvalstis 2022.–2023. gadā vērsās pie ražotājiem ārpus Eiropas, lai ātri novērstu spēju trūkumus, jo tika uzskatīts, ka *EDTIB* trūkst jaudas un tai ir ilgāks sagatavošanas laiks. Stingras prasības attiecībā uz piegādātāju izvēli var aizkavēt iepirkuma procesus un palielināt izmaksas tieši tad, kad operatīvā gatavība ir visvairāk nepieciešama. Gatavu produktu iegāde no ārpus Eiropas piegādātājiem īstermiņā var nodrošināt ātrāku piegādi un zemākas izmaksas. Tomēr tām var būt arī negatīva ilgtermiņa ietekme uz ES bruņoto spēku vispārējo saskaņotību un turpmāko attīstību, atkārtotot sadarbības problēmas un radot atkarības un piegādes drošības riskus. Kā uzsvērts *CARD* ziņojumā, galvenais izaicinājums ir panākt pareizo līdzsvaru starp īstermiņa darbības prioritātēm un ilgtermiņa stratēģiskajām investīcijām.

⁶³ [Progress and Shortfalls in Europe's Defence: An Assessment](#), Starptautiskais Stratēģisko pētījumu institūts, 2025. gada septembris.

⁶⁴ *EPRS* ziņošana, [Military mobility](#), 2025. gada jūlijs.

Saskaņota ES spēju attīstības plānošanas procesa trūkums

60 Saskaņā ar EAA sniegto informāciju [spēju attīstības plānošana](#) ir process, ko dalībvalstis vada, lai izveidotu nepieciešamos militāros spēkus un aprīkojumu to mērķu sasniegšanai vai apdraudējumu novēršanai. ES nav kopēja, pilnvērtīga plānošanas procesa ārpus KDAP misijām un operācijām, taču starpvaldību līmenī tiek pārvaldīti vairāki koordinācijas instrumenti, lai veicinātu dalībvalstu sadarbību spēju attīstības jomā ([6. izcēlums](#)).

6. izcēlums

ES kontekstā nozīmīgi rīki spēju attīstības plānošanai

ES militārā štāba (ESMŠ) koordinētais [spēju attīstības mehānisms \(CDM\)](#) tika izveidots 2003. gadā kā militāri virzīts process, lai noteiktu militārās prasības, kas nepieciešamas, lai apmierinātu ES vajadzības saistībā ar KDAP misijām un operācijām. Tiek pārskatīts Spēju attīstības mehānisms, lai izstrādātu ES aizsardzības spēju plānošanas procesu, kura mērķis ir kļūt par ES standarta satvaru spēju plānošanai. Tās mērķis ir atbalstīt militāro spēju trūkumu identificēšanu ārpus KDAP darbības jomas, aptverot dalībvalstu vissteidzamākās vajadzības visā operāciju spektrā.

EAA kopš 2008. gada izstrādā un atjaunina [spēju attīstības plānu](#), cieši sadarbojoties ar dalībvalstīm un ņemot vērā Eiropas Savienības Militārās komitejas un ESMŠ ieteikumus. Plāns sniedz priekšstatu par Eiropas militārajām spējām un palīdz dalībvalstu aizsardzības plānotājiem noteikt sadarbības prioritātes un iespējas.

[Koordinētais ikgadējais pārskats par aizsardzību](#), ko uzsāka 2017. gadā, ir divu gadu cikls, kas sniedz dalībvalstīm pārskatu un analīzi par ES aizsardzības situāciju un sniedz ieteikumus par sadarbības iespējām spēju attīstībā un iegādē. To vada EAA sadarbībā ar EĀDD un dalībvalstīm.

[NATO aizsardzības plānošanas process](#) ir strukturēts, regulārs process, kura pamatā ir kopīgi mērķi un darbības scenāriji, lai noteiktu un piešķirtu spējas, kas ir nepieciešamas sabiedrotājiem. Šis process attiecas uz tām ES dalībvalstīm, kas vienlaikus ir arī NATO sabiedrotās.

61 [Spēju attīstības plāna 2023. gada atjauninājumā](#) tika noteiktas 22 galvenās prioritātes. Tās svārstās no “tradicionālām” nepilnībām stratēģisko resursu jomā (piemēram, degvielas uzpilde gaisā, vadība un kontrole), kurās atkarība no piegādātājiem ārpus ES ir ievērojama, līdz nesen identificētām nepilnībām, ko apliecina Ukrainā novērotie kara apstākļi (piemēram, lēti bezpilota lidaparāti un pretgaisa aizsardzības sistēmas).

62 Atšķirībā no NATO plānošanas procesa, kas balstās uz “no augšas uz leju” pieeju, spēju plānošana ES nav ne cikliska, ne lineāra, bet galvenokārt balstās uz “no apakšas uz augšu” loģiku, kurā dalībvalstis pašas nosaka savas vajadzības. Eksperti ir norādījuši, ka neviens publiski pieejams dokuments pilnībā neizskaidro šo procesu⁶⁵ un ka aizsardzības plānošana ir palikusi iestrēgusi valstiskā, nevis Eiropas līmenī⁶⁶. Tas var izraisīt fragmentāras investīcijas, darbību dublēšanos vai pastāvīgas spēju nepilnības. Tādējādi galvenais uzdevums ir virzīt valstu izdevumus uz kopīgi saskaņotām prioritātēm un nodrošināt, ka resursi tiek novirzīti kritiskāko trūkumu novēršanai Eiropas aizsardzības gatavības kopumā. [2019. gada apskatā par ES aizsardzību](#) mēs uzsvērām, ka efektīva ES plānošanas procesa trūkums ir ar ES aizsardzības programmām saistīts veikspējas risks.

63 [2030. gada aizsardzības gatavības ceļvedī](#) ir minētas deviņas “sākotnējās prioritārās spēju jomas”. Tajā arī atzīta nepieciešamība pēc sistēmiskākas pieejas, kas ļautu sekmīgi pārvērst kopīgās prioritātes saskaņotos valstu lēmumos un rūpnieciskā ražošanā. Šajā nolūkā tajā norādīts, ka ES Militārais štābs (ESMS) veic slepenu pārskatu, lai sniegtu ieskatu par spēju trūkumiem, un šis pārskats tiks atjaunināts reizi gadā. Tas tiks izmantots EAA esošajās aizsardzības plānošanas sistēmās, piemēram, koordinētajā ikgadējā pārskatā par aizsardzību⁶⁷. Šā dokumenta sagatavošanas laikā šis jaunais process vēl nebija formalizēts.

⁶⁵ *European capability development planning*, EPRS, 2024. gada marts.

⁶⁶ *The Coordination problem in European Defence planning*, Egmonta Karaliskais starptautisko attiecību institūts, 2021. gada 10. novembris.

⁶⁷ *The EU's Defence Readiness 2030 Roadmap: Ambition and constraints*, Eiropas Reformu centrs.

Ar finansējumu saistītās problēmas

Budžeta palielinājumi ierobežotā laika periodā

64 Lai gan lielāks finansējums var radīt iespējas industrijai, tas arī rada riskus. Dalībvalstis strauji palielina savus aizsardzības izdevumus, lai sasniegtu mērķus, ko noteikušas tādas organizācijas kā NATO ([4. attēls](#)), papildus saviem nacionālajiem mērķiem. Tomēr šiem uz resursiem orientētajiem mērķrādītājiem trūkst veikspējas prasību un tie neatbilst saimnieciskuma, lietderības vai efektivitātes principiem⁶⁸. Šāda pieeja var radīt lielākus izdevumus, kas var tikai nedaudz ietekmēt esošos spēju trūkumus. Pašreizējā, strauji mainīgajā drošības situācijā tā var arī dot priekšroku tūlītējām operatīvajām vajadzībām, nevis ilgtermiņa stratēģiskajām investīcijām, tādējādi attālinoties no sadarbības un iepirkumiem ES iekšienē un, iespējams, vēl vairāk palielinot atkarību no aizsardzības aprīkojuma, ko piegādā piegādātāji no valstīm, kas nav ES dalībvalstis.

65 Kā minēts [42.](#) punktā, 18 dalībvalstis aktivizēja *NEC* attiecībā uz papildu aizsardzības izdevumiem. Eiropas Centrālās bankas veiktais pētījums⁶⁹ liecina, ka pastāv risks, ka valsts parāda samazināšanās aizkavēsies šīs *NEC* aktivizēšanas dēļ. Jau 2018. gadā mēs ziņojām par risku, ka valsts parāda mērķu sasniegšana varētu neizdoties, jo Komisija plaši izmanto savas rīcības brīvības pilnvaras un elastīguma klauzulas⁷⁰.

66 Aizsardzības nozares budžeta palielinājums ir jāvērtē, ņemot vērā aizsardzības izmaksu inflāciju, kas bieži vien pārsniedz vispārējo inflācijas līmeni. Pat ievērojams budžeta palielinājums var nodrošināt tikai nelielu reālo spēju uzlabojumu⁷¹. Salīdzinoši augstākais inflācijas līmenis ir ilgtermiņa tendence, kas raksturīga aizsardzības nozarei un kuras cēlonis ir tehnoloģiskā konkurence, kas lielā mērā ir atkarīga no inovācijām. Tas nozīmē, ka pat tad, ja aizsardzības budžets palielinās vai saglabājas nemainīgs, salīdzinoši augstais inflācijas līmenis var mazināt dalībvalstu pirkjspēju⁷².

⁶⁸ *Is EU defence ready to secure peace?* ERP Vēstnesis 02/2025 (57.–62. lpp.).

⁶⁹ *Medium-term fiscal-structural plans under the revised Stability and Growth Pact*, Eiropas Centrālā banka, 2025. gada marts.

⁷⁰ Īpašais ziņojums 18/2018: “Vai ir sasniegts Stabilitātes un izaugsmes pakta preventīvās daļas galvenais mērķis”.

⁷¹ *NATO's new spending target: challenges and risks associated with a political signal*, Stokholmas Starptautiskais miera pētniecības institūts.

⁷² [C\(2024\) 4822](#), Komisijas dienestu darba dokuments par Eiropas aizsardzības industrijas programmu.

67 Turklāt budžeta palielinājums rada noteiktus šķēršļus, kas var apgrūtināt piešķirto līdzekļu izmantošanu. Uzticama piekļuve materiāliem, galvenajiem komponentiem un kvalificētam personālam ir būtiska, lai aizsardzības industrija varētu absorbēt palielinātos līdzekļus. Apgādes drošība ir ārkārtīgi svarīga, jo īpaši krīzes apstākļos⁷³. Inovācija ir atkarīga no tā, vai nozarei ir uzticama piekļuve materiāliem un komponentiem⁷⁴. Turklāt aizsardzības industrijai ir grūti gan piesaistīt, gan noturēt kvalificētus darbiniekus, jo tai nākas saskarties ar sīvu konkurenci par talantiem no civilā sektora. Drošības pārbaudes procedūras – piemēram, prasības attiecībā uz pilsonību – ne tikai ierobežo pārvietošanos ES iekšienē, bet arī kavē piekļuvi globālajiem talantu resursiem⁷⁵. Ja šie strukturālie nosacījumi netiks izpildīti, piešķirtie līdzekļi var netikt izmantoti izdevumiem.

ES aizdevumu finansiālā ietekme

68 ES arvien biežāk izmanto aizdevumus, kas tiek garantēti no ES budžeta. Aizsardzības jomā ir *SAFE* instruments 150 miljardu EUR apmērā (**38.** punkts) un 90 miljardu EUR aizdevums Ukrainas atbalstam (no kuriem 60 miljardi EUR paredzēti aizsardzībai) (**48.** punkts). Šādu aizdevumu gadījumā Komisija nepieciešamos līdzekļus aizņemas kapitāla tirgos. Mēs vairākkārt esam brīdinājuši, ka, neveidojot uzkrājumus, jebkādi zaudējumi, kas saistīti ar aizdevumiem, būs jāsedz no ES budžeta rezerves, kas zināma kā “manevrēšanas telpa”⁷⁶. Tas, iespējams, varētu izraisīt aicinājumu dalībvalstīm veikt papildu iemaksas. Turklāt aizdevumu apjoms, kas tiek segts no šīs budžeta rezerves, turpina pieaugt, tādējādi vēl vairāk samazinot pieejamo budžeta rezervi. Šajā kontekstā savā [atzinumā 04/2026](#) mēs konstatējam, ka Komisijai, iespējams, būs atkārtoti jānovērtē, vai jaunais ierosinātais pašu resursu maksimālais apjoms 1,8 % apmērā jaunās 2028.–2034. gada DFS ietvaros joprojām būs pietiekams.

⁷³ Eiropas Aizsardzības aģentūra, *Guidance note – Security of supply*.

⁷⁴ [COM\(2025\) 845](#), Komisijas paziņojums par ES aizsardzības industrijas pārveides ceļvedi.

⁷⁵ Turpat.

⁷⁶ [Atzinums 07/2026](#) par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Globālo Eiropu, 66. punkts.

Vairāki finansēšanas instrumenti

69 2028.–2034. gada periodam Komisija ierosinātajā [Eiropas konkurētspējas fondā \(ECF\)](#) paredzēja aptuveni 125 miljardu EUR budžetu noturības un drošības, aizsardzības industrijas un kosmosa politikas jomai. Pat tad, ja nav orientējoša sadalījuma pēc apakšpolitikas un apakškomponentiem, tas skaidri norāda uz ievērojamu pieaugumu, kas apstiprina ES stratēģisko virzību aizsardzības jomā. *ECF* apvienos četrus instrumentus (*ASAP*, *EAF*, *EDIRPA* un daļu no *EAIP*) vienā programmā, tādējādi aptverot visas investīciju cikla fāzes.

70 Kā mēs atzīmējām savā [atzinumā 01/2026](#), vairākās mūsu revīzijās tika konstatēti trūkumi ES un valstu finansējuma plūsmu koordinēšanā. Saskaņā ar pašreizējo priekšlikumu *EKF* pastāvētu līdzās citiem ES instrumentiem, kas atbalsta tās pašas nozares un līdzīgus investīciju veidus, piemēram, [Eiropas Fonds](#) un *EISI*. Mēs konstatējām, ka dažas investīcijas, piemēram, militārajā mobilitātē, ir tiesīgas saņemt finansējumu arī no citiem ES instrumentiem. Tādēļ joprojām būtu grūti pareizi virzīt ES līdzekļus, nodrošināt to savstarpējo papildināmību un izvairīties no pārklāšanās ar valstu finansēšanas instrumentiem.

Jauni finansēšanas mehānismi

71 Finanšu regulā ir paredzēts ES finansējuma instrumentu īstenošana, izmantojot pieeju, kas pazīstama kā “finansējums, kas nav saistīts ar izmaksām” (*FNLC*)⁷⁷, kura sākotnēji tika plaši ieviesta 2021. gadā, izmantojot *ANM*, un kopš tā laika tiek piemērota arī *EDIRPA* un *EAIP* ietvaros. *ASAP* izmanto vienreizējos maksājumus, pamatojoties uz izmaksu aplēsēm, kas būtībā ir līdzīgas *FNLC* pieejai. Saskaņā ar Komisijas priekšlikumu par 2028.–2034. gada *DFS* arī *EKF* (**39.** punkts) lielā mērā būs atkarīgs no *FNLC*. *FNLC* saista maksājumus ar konkrētu nosacījumu izpildi vai rezultātu sasniegšanu, nevis ar faktiskajām izmaksām. Mūsu [apskatā par pieredzi, kas gūta no ANM](#), tika atklāti trūkumi un problēmas saistībā ar *FNLC* ieviešanu, tostarp skaidru mērķu un starpposma mērķu trūkums, tādējādi ierobežojot programmas “uz rezultātiem balstīto pieeju” un radot paaugstinātu dubultas finansēšanas risku. Turklāt tas, ka Komisija nebija apkopojusi informāciju par faktiskajām izmaksām, nozīmēja, ka *ANM* ietvaros nebija iespējams novērtēt efektivitāti. Tādējādi tādu programmu kā *EAIP* un *EDIRPA* pārredzamība un atbildība būs atkarīga no tā, kā tiks nodrošināta *FNLC* darbība. Iepriekš minētās bažas ir ārkārtīgi būtiskas, ja *FNLC* attiecinās arī uz sensitīvu aizsardzības jomu, kurā piekļuve pierādījumiem ir ierobežota klasificētas informācijas dēļ. Nepietiekama informācija par pamatizmaksām var radīt arī praktiskas grūtības, pārbaudot un apstiprinot atbilstību noteiktām ES preferences klauzulām ([II pielikums](#)).

⁷⁷ Regula (ES, Euratom) 2024/2509 (Finanšu regula), 125. panta 1. punkts.

Jaunas pieejas ES sadarbībai aizsardzības jomā un sagatavotībai

72 Jauni sadarbības modeļi maina ES aizsardzības vidi. *PESCO* tika izstrādāta, lai uzlabotu pārrobežu sadarbību aizsardzības jomā starp dalībvalstīm (**24.** punkts), bet Padome “uzsver nepieciešamību uzlabot projektu kvalitāti”⁷⁸, un eksperti norāda, ka *PESCO* varētu būt noderīgāka un redzamāka⁷⁹. 2024. gada novembrī⁸⁰, lai nostiprinātu *PESCO* centrālo lomu, Padome ieteica stiprināt saikni starp *PESCO* un instrumentiem, kas atbalsta *EDTIB* (piemēram, EAF un EAIP). *PESCO* projektu 2025. gada progresu ziņojumā ir uzsvērts, kā šie projekti var veicināt aizsardzības gatavības programmas īstenošanu. Vienlaikus ir aktivizējušās aizsardzības kopas ārpus ES sistēmas, ļaujot valstu grupām apvienot resursus un attīstīt konkrētas spējas (**7. izcēlums**). 2030. gada aizsardzības gatavības ceļvedī Komisija un AP/PV arī aicina dalībvalstis veidot spēju koalīcijas, lai novērstu esošās kritisko spēju nepilnības. Pēc tam, kad dalībvalstīm tika izsludināts uzaicinājums paust ieinteresētību, 2026. gada jūlijā Komisija ierosināja piecus plaša mēroga rūpnieciskus projektus (kopīgu interešu Eiropas aizsardzības projekti), kuros galvenā uzmanība pievērsta šādām prioritārām jomām: droni un pretedronu sistēmas, jūras un jūras gultnes aizsardzība, kosmos, gaisa un raķešu aizsardzība, kā arī drošības stiprināšana gar ES austrumu flangu.

⁷⁸ Padomes secinājumi par *PESCO* stratēģisko pārskatu, 2024. gada 18. novembris.

⁷⁹ Maxime Cordet, *EU Defence Series: PESCO Must Step Up*, Starptautiskais aizsardzības un drošības centrs, 2025. gada 7. marts.

⁸⁰ Padomes secinājumi par *PESCO* stratēģisko pārskatu, 2024. gada 18. novembris.

7. izcēlums

Piemēri dalībvalstu sadarbībai mazās grupās

PL-DE-NL militārā transporta koridors: [trīspusēja iniciatīva, kas tika sākta 2024. gada janvārī](#) starp Poliju, Vāciju un Nīderlandi un ir izstrādāta, lai uzlabotu NATO un ES spēku ātru pārvietošanos visā Eiropā. 2025. gadā tas kalpoja par pamatu plašākam reģionālās sadarbības formātam, kurā iesaistījās arī citas valstis⁸¹, izmantojot Centrālās Ziemeļeiropas militārās mobilitātes zonu.

[Bruņu transportlīdzekļu un manevrējamības koalīcija](#) Ukrainai: tās izlaida Polija un Vācija 2024. gada martā, piedaloties vairākām NATO un ES valstīm. Šī koalīcija koncentrējas uz tehniskās apkopes un remonta nodrošināšanu, personāla apmācību un bruņu transportlīdzekļu izmantošanas operatīvās doktrīnas izstrādi.

Beļģijas un Nīderlandes jūras spēku sadarbība, kas ietver koordinētu iepirkumu, kopīgu apmācību un uzturēšanu, kā arī kopīgu vadību. Viens no nesen īstenotajiem sadarbības projektiem (2023. gads) ietver [pretzemūdeņu kaujas fregašu](#)^{82 83} kopīgu iegādi.

73 ES ir izmantojusi arī novatoriskus veidus, lai atbalstītu Ukrainu. Izmantojot ārpusbudžeta instrumentu, EMM, ES ir sniegusi militāro atbalstu Ukrainai, vienlaikus ievērojot LES 41. panta 2. punktu (**23.** punkts). Turklāt militārās apmācības misija *EUMAM Ukraine* (**5. izcēlums**) ir pirmā militārā KDAP apmācības misija ES teritorijā, un tā kalpo kā potenciāls modelis turpmākām KDAP misijām⁸⁴⁸⁵. Nesen EAIP ietvaros ES izveidoja īpašu Ukrainas atbalsta instrumentu, kas paredzēts, lai atbalstītu Ukrainas aizsardzības tehnoloģiskās un rūpnieciskās bāzes pakāpenisku integrāciju Eiropas aizsardzības industrijas ekosistēmā.

⁸¹ Beļģija, Lietuva, Luksemburga, Slovākija, Čehija.

⁸² *What Are the Main Drivers of Member States' Defence Procurement Practices? The Dutch Case*, ARES, 2024. gada oktobris.

⁸³ *The power of the few: How clusters can strengthen European defence*, Eiropas Savienības Drošības izpētes institūts, 2026. gada 20. februāris.

⁸⁴ Davide Genini, *How the war in Ukraine has transformed the EU's Common Foreign and Security Policy*, *Yearbook of European Law*, 2025. gads.

⁸⁵ *Nonāk pārkāpumā! EU military CSDP missions and operations*, Eiropas Savienības Drošības pētījumu institūts, 2024. gada 7. marts.

74 Partnerības ar NATO un koordinācija ar partneriem, jo īpaši izmantojot [drošības un aizsardzības partnerības](#) ([51.–54.](#) punkts), vēl vairāk paplašina ES stratēģisko sasniedzamību. Aizvien pieaugošā nenoteiktība par ASV drošības saistībām kopš 2024. gada, tostarp signāli par nosacītu NATO atbalstu un pieaugošo atbildības pārņemšanu, ir veicinājusi ES centienus stiprināt stratēģisko autonomiju⁸⁶. Šis vērienīgākais mērķis aizsardzības jomā un straujā spēju paplašināšana varētu stiprināt ES un NATO attiecības. NATO aizsardzības izdevumu mērķi veicina ievērojamu dalībvalstu budžetu pieaugumu, savukārt ES iniciatīvas aizsardzības un rūpnieciskās jaudas jomā atbalsta NATO spēju mērķu sasniegšanu⁸⁷. Jo īpaši NATO atjauninātie aizsardzības izdevumu mērķi ([33.](#) punkts) ir cieši saskaņoti ar ES pieaugušo uzmanību, kas tiek pievērsta aizsardzības gatavībai.

75 Mūsdienu aizsardzības problēmas vairs nav saistītas tikai ar militāro jomu. ES arvien vairāk atzinīgi vērtē “visas sabiedrības pieeju”, kurā aizsardzība tiek integrēta ar civilo aizsardzību, kibernetisko drošību, kosmosu, divējāda lietojuma tehnoloģijām un kritisko infrastruktūru ([16.](#) un [30.](#) punkts). [Sagatavotības savienības stratēģija](#) (2025. gads) skaidri veicina noturību, iesaistot iedzīvotājus, kopienas, pilsoniskās sabiedrības organizācijas, akadēmiskās aprindas un privāto sektoru – kopā ar tradicionālajiem aizsardzības jomas dalībniekiem. Šī pieeja rada iespējas veicināt inovāciju, industrijas attīstību un visaptverošu drošību, taču vienlaikus rada arī izaicinājumus, ņemot vērā dalībvalstu sadrumstalotību, nevienmērīgās noturības spējas un nepieciešamību pēc sarežģītas koordinācijas starp dažādām politikas jomām, dalībniekiem un pārvaldības līmeņiem⁸⁸.

⁸⁶ *European defence, strategic autonomy and NATO*, EPRS, 2024. gada februāris.

⁸⁷ *NATO Defense Spending Tracker*, Atlantijas padome.

⁸⁸ Horan H., Vandoren P., Fiott D. un Feldhusen J., *Assessing Europe's Resilience and Preparedness in an Era of Strategic Risks*, Hāgas Stratēģisko pētījumu centrs, 2025. gada decembris.

Sarežģīti pārvaldības un atbildības mehānismi

Iestāžu sistēmas un pārvaldības attīstība

76 ES aizsardzības politiku raksturo sarežģīta iestāžu sistēma⁸⁹ un daudzlīmeņu pārvaldības struktūra, kas apvieno ES līmeņa iniciatīvas ar galvenokārt valsts līmeņa lēmumu pieņemšanu (20.–22. un 47. punkts). Šī hibrīdā sistēma, kurā apvienoti gan pārvalstiskie, gan starpvaldību elementi, rada ievērojamas koordinācijas grūtības starp dažādajiem dalībniekiem un palielina risku, ka atbildības jomas pārklājas un kompetences sadalījums nav skaidrs. Kā Eiropas Parlaments vairākkārt ir uzsvēris, saskaņotības un skaidru pārvaldības mehānismu nodrošināšana joprojām ir viena no galvenajām problēmām⁹⁰.

77 Savā [īpašajā ziņojumā par militāro mobilitāti](#) mēs novērojām līdzīgas problēmas un ieteicām uzlabot militārās mobilitātes pārvaldības kārtību ES, racionalizējot koordināciju starp ES, dalībvalstīm un citām ieinteresētajām personām. Mēs arī ieteicām uzlabot esošās sinerģijas un mijiedarbību starp EAA, PESCO projektiem, Komisiju un EĀDD, lai līdz minimumam samazinātu pārklāšanās risku. EKF ietvaros Komisija ierosina izveidot vairākas konsultatīvās struktūras, taču nav sniegusi sīkāku skaidrojumu par to pienākumiem vai savstarpējo koordināciju. Savā [atzinumā par EKF](#) mēs uzsvērām sarežģītas pārvaldības un pārskatatbildības risku.

⁸⁹ Apskats 09/2019: "Eiropas aizsardzība".

⁹⁰ Eiropas Parlamenta 2025. gada 12. marta rezolūcija par Balto grāmatu par Eiropas aizsardzības nākotni; Eiropas Parlamenta [ziņojums par KDAP īstenošanu](#).

78 Tā kā kopš 2021. gada strauji paplašinājās ES aizsardzības iniciatīvas, ir ievērojami paplašinājies Komisijas *DEFIS* ĢD, kas pārvalda iepriekš minētos galvenos ES aizsardzības instrumentus (*EAF*, *ASAP*, *EDIRPA*, *SAFE* un *EAIP*). Šis paplašinātais un daudzveidīgais darbības jomu klāsts prasa, lai Komisija nodrošinātu sarežģītu programmu pārvaldību, koordināciju ar dalībvalstīm un nozari, kā arī pielāgotos mainīgajiem industrijas politikas mērķiem. Ārkārtas situāciju un vidēja termiņa un ilgtermiņa instrumentu uzkrāšanās palielina darbības sarežģītību. Tas var arī radīt slogu koordinācijas mehānismiem un jau iedibinātajām finanšu kontroles un rezultātu uzraudzības procedūrām, jo īpaši ņemot vērā *DEFIS* ĢD ierobežotos personāla resursus. 2026. gada janvārī⁹¹ ar 286 darbiniekiem (209 darbinieki 2023. gadā, no kuriem 48 % bija nepastāvīgi⁹²) *DEFIS* ĢD veidoja 0,9 % no Komisijas kopējā darbinieku skaita (0,6 % 2023. gadā⁹³), kas ir daudz mazāk nekā lielākā daļa citu direktorātu. Mūsu organizācijas [2023. gada īpašajā ziņojumā par sagatavošanas pasākumu aizsardzības pētniecības jomā](#) mēs konstatējām, ka, analizējot personāla vajadzības 2021.–2027. gadam Eiropas Aizsardzības fonda (*EAF*) īstenošanai, *DEFIS* ĢD uzsvēra risku, ka, ja netiks piešķirtas nepieciešamās amata vietas, varētu trūkt kapacitātes, lai pienācīgi izvērtētu priekšlikumus un pareizi pārvaldītu projektus.

⁹¹ *Key Figures on Commission Staff*, 2026. gada 1. janvāris.

⁹² [Īpašais ziņojums 24/2024](#): “Eiropas Savienības civildienests – elastīga nodarbinātības sistēma, taču nepietiekami izmantota darbaspēka pārvaldības uzlabošanai”

⁹³ *HR key figures*, Eiropas Komisija, 2023. gads.

79 Papildus *DEFIS* ĢD ar aizsardzību saistītos jautājumos *ad hoc* kārtībā var būt iesaistīti daudzi dažādi Komisijas ģenerāldirektorāti, piemēram, Reģionālās politikas un pilsētpolitikas ģenerāldirektorāts (*REGIO* ĢD), kad kohēzijas fondi tiek novirzīti uz aizsardzību. Militārās mobilitātes jomā darbojas trīs ģenerāldirektorāti⁹⁴, kā arī Komisijas Ģenerālsekretariāts un *CINEA* izpildaģentūra. Tā kā robežas starp drošību un aizsardzību ir neskaidras, arī vairākas citas ģenerāldirektorātas nodarbojas ar tādiem jautājumiem kā gatavība ārkārtas situācijām un kiberdrošība. Līdz ar to Komisijas spēja efektīvi strādāt ir atkarīga no tās spējas noteikt prioritātes, racionalizēt procesus un nodrošināt saskaņotību starp instrumentiem, kā arī vajadzības gadījumā deleģēt pienākumus (piemēram, izmantojot netiešu pārvaldību). Kā norādījām savā īpašajā ziņojumā par sagatavošanas pasākumiem aizsardzības pētniecības jomā, “netiešās pārvaldības izmantošana, piemēram, ar EAA un *OCCAR* starpniecību, kas jau ir pārbaudīta praksē, varētu palīdzēt mazināt resursu ierobežojumus, ar kuriem saskaras *DEFIS* ĢD.” Komisija 2025. gadā uzticēja EAA netiešo pārvaldību vairāk nekā 40 EAF projektiem, kuru kopējā vērtība ir aptuveni 300 miljoni EUR⁹⁵.

Pārskatatbildība un pārredzamība

80 Eiropas Parlaments uzrauga ES budžeta izlietojumu un kopā ar Padomi ir viens no likumdevējiem jautājumos, kas saistīti ar aizsardzības (industrijas) tirgus orientētu attīstību ES līmenī. Tomēr tai nav likumdošanas pilnvaru attiecībā uz KDAP, un nav oficiālas uzraudzības attiecībā uz ārpusbudžeta instrumentiem, piemēram, EMM. Eiropas Parlaments savos gada ziņojumos par KDAP īstenošanu ir vairākkārt aicinājis veikt lielāku parlamentāro kontroli un pārskatatbildību attiecībā uz KDAP un arvien pieaugošo aizsardzības iniciatīvu skaitu⁹⁶.

81 ES aizsardzības politika ietver sarežģītus finanšu atskaitīšanās mehānismus, kas atšķiras atkarībā no konkrētā instrumenta un iesaistītās struktūras (**1. tabula**). ERP pilnvaras attiecas konkrēti uz ES līdzekļiem. Gadījumos, kad aizsardzība tiek finansēta, izmantojot alternatīvus avotus, tiek piemēroti atšķirīgi revīzijas noteikumi.

⁹⁴ Mobilitātes un transporta ģenerāldirektorāts (*MOVE* ĢD), Nodokļu politikas un muitas savienības ģenerāldirektorāts (*TAXUD* ĢD), Sakaru tīkli, saturs un tehnoloģijas ģenerāldirektorāts (*Connect* ĢD).

⁹⁵ *Pioneering defence cooperation at EU level: the European Defence Agency*, ERP Vēstnesis 02/2025 (30.–34. lpp.).

⁹⁶ 2018. gada un 2024. gada gada pārskati par KDAP īstenošanu, Eiropas Parlaments.

1. tabula. Pašreizējās ārējās revīzijas procedūras aizsardzības jomā

	ERP	Revīzijas kolēģija	Ārējie revidenti	Valstu revīzijas iestādes
ES finansētie instrumenti (EAF, ASAP, EDIRPA, EAIP, kohēzijas fondi, ANM, EISI utt.) un aizdevumi, kurus garantē ES budžets (piemēram, SAFE)	Revīzijas	Nerevidē	Nerevidē	Nerevidē
EAA	Nerevidē	Revīzijas	Nerevidē	Nerevidē
ES fondi, kurus pārvalda EAA	Revīzijas	Nerevidē	Nerevidē	Nerevidē
EIB	Nerevidē	Nerevidē	Revīzijas	Nerevidē
Darbības, ko finansē vai garantē ES budžets, kuru pārvalda EIB	Revīzijas	Nerevidē	Nerevidē	Nerevidē
Eiropas Miera nodrošināšanas fonds	Nerevidē	Revīzijas	Nerevidē	Nerevidē
Civilās KDAP misijas	Revīzijas	Nerevidē	Nerevidē	Nerevidē
Kopējās drošības un aizsardzības politikas (KDAP) militārās operācijas, kopējās izmaksas	Nerevidē	Revīzijas	Nerevidē	Nerevidē
Militārās KDAP operācijas, izmaksas, ko sedz atsevišķas dalībvalstis	Nerevidē	Nerevidē	Nerevidē	Revīzijas

ASAP – Municijas ražošanas atbalsta akts **EISI** – Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments, **KDAP** – kopējā drošības un aizsardzības politika, **EAA** – Eiropas Aizsardzības aģentūra, **EAF** – Eiropas Aizsardzības fonds, **EAIP** – Eiropas Aizsardzības industrijas programma, **EDIRPA** – Akts par Eiropas aizsardzības industrijas pastiprināšanu, izmantojot kopīgu iepirkumu, **EIB** – Eiropas Investīciju banka, **ANM** – Atveseļošanas un noturības mehānisms, **SAFE** – Rīcība Eiropas drošības labā

Avots: ERP.

82 ERP nav piešķirtas revīzijas pilnvaras attiecībā uz visām struktūrām un instrumentiem, kas ir iesaistīti ES aizsardzības politikā. Tas ierobežo mūsu spēju pilnībā pildīt ES ārējā revidenta pienākumus⁹⁷. Kā jau iepriekš norādījām, mēs uzskatām, ka ERP ir jāieceļ par ārējo revidentu visām iestādēm, kas izveidotas, lai īstenotu ES politiku⁹⁸, tostarp starpvaldību struktūrām, kurām ir būtiska nozīme ES darbībā⁹⁹.

⁹⁷ Apskats 03/2025: "Iespējas daudzgadu finanšu shēmai pēc 2027. gada"

⁹⁸ Apskats 09/2019: "Eiropas aizsardzība".

⁹⁹ ERP stratēģija 2026.–2030. gadam.

83 Drošības un aizsardzības nozarē piekļuvi informācijai var ierobežot konfidencialitātes apsvērumi, valsts drošības likumi vai noteikumi par slepenu informāciju. Lai gan starptautiskie revīzijas standarti revidentiem nodrošina pilnīgu un neierobežotu piekļuvi attiecīgajai informācijai, dokumentiem un personālam, kas nepieciešams viņu pienākumu izpildei, darbs ar klasificētu informāciju var ietekmēt revīzijas rezultātus. Ja ievērojama daļa no revidētā materiāla ir klasificēta, pēc būtības ir grūti sagatavot jēgpilnu ziņojumu, kas būtu piemērots publicēšanai. Lai gan drošības apsvērumi un ar tiem saistītā atbilstošā rīcība ar klasificētu informāciju aizsardzības jomā ir ārkārtīgi svarīgi, jāatzīmē, ka nespēja atsaukties uz konkrētu informāciju vai ilustratīviem piemēriem samazina skaidrību un ierobežo precizitāti, ar kādu var paziņot secinājumus¹⁰⁰¹⁰¹.

Šo ziņojumu 2026. gada 26. februāra sēdē Luksemburgā pieņēma IV apakšpalāta, kuru vada Revīzijas palātas loceklis *Petri Sarvamaa*.

Revīzijas palātas vārdā –

Tony Murphy
priekssēdētājs

¹⁰⁰ *Hervé-Adrien Metzger - Setting the Scene.*

¹⁰¹ *Lene Schmidt, Dānijas Valsts revīzijas birojs, How to reveal the big picture when almost every detail is classified?, ERP Vēstnesis 02/2025 (63.–66. lpp.).*

Pielikumi

I pielikums. EAIP – integrēta rīkkopa ES aizsardzībai

Regulatīvie instrumenti

- Eiropas bruņojuma programmas struktūra nodrošina brīvprātīgu tiesisko regulējumu dalībvalstīm un asociētajām valstīm, lai tās varētu sadarboties visā aizsardzības aprīkojuma dzīves cikla garumā. Šīs struktūras ir juridiskas personas, kurām ir tiesības saņemt EAIP atbalstu.
- Kopējo interešu Eiropas aizsardzības projekti ir sadarbības projekti industrijas jomā, kuru mērķis ir stiprināt Eiropas aizsardzības tehnoloģiju un industrijas bāzi (*EDTIB*) un attīstīt kritiskās spējas.

Finanšu instrumenti

- Aizsardzības piegāžu ķēdes pārveides paātrināšanas fonda mērķis ir samazināt investīciju riskus un paplašināt ražošanas jaudu, jo īpaši attiecībā uz MVU un mazajiem vidējiem uzņēmumiem.
- EAIP paplašina *ASAP* loģiku, attiecinot to arī uz plašākiem aizsardzības industrijas ražošanas un *EDIRPA* segmentiem, izmantojot kopīgas iepirkuma darbības. Kopīgo iepirkumu pasākumu mērķis ir mazināt Eiropas aizsardzības tirgus sadrumstalotību un uzlabot savietojamību, mudinot dalībvalstis un Norvēģiju kopīgi iepirkt Eiropas aizsardzības produktus. Šo kopīgo iepirkuma darbību atbalstam EAIP ir paredzēti 240 miljoni EUR¹.
- Ukrainas atbalsta instruments ar īpašu budžetu 300 miljonu EUR apmērā palīdz atjaunot, rekonstruēt un modernizēt Ukrainas aizsardzības tehnoloģisko un industriālo bāzi.

¹ *Common procurement actions*, Eiropas Komisija, 2026. gada marts.

Koordinācijas instrumenti (pārvaldība, sadarbība un tirgus veicināšana)

- Aizsardzības apgādes drošības padome atbalstīs apgādes risku uzraudzību un koordināciju starp dalībvalstīm, Komisiju, AP/VP, kā arī Eiropas Aizsardzības aģentūru.
- Eiropas militārā preču pārdošanas mehānisms ir izveidots, lai veicinātu kopīgus iepirkumus un uzlabotu aizsardzības preču pieejamību.

Apvienojot šos dažādos instrumentus, EAIP mērķis ir saskaņotākā un ilgtermiņā risināt sistēmiskās problēmas, kas ietekmē *EDTIB*.

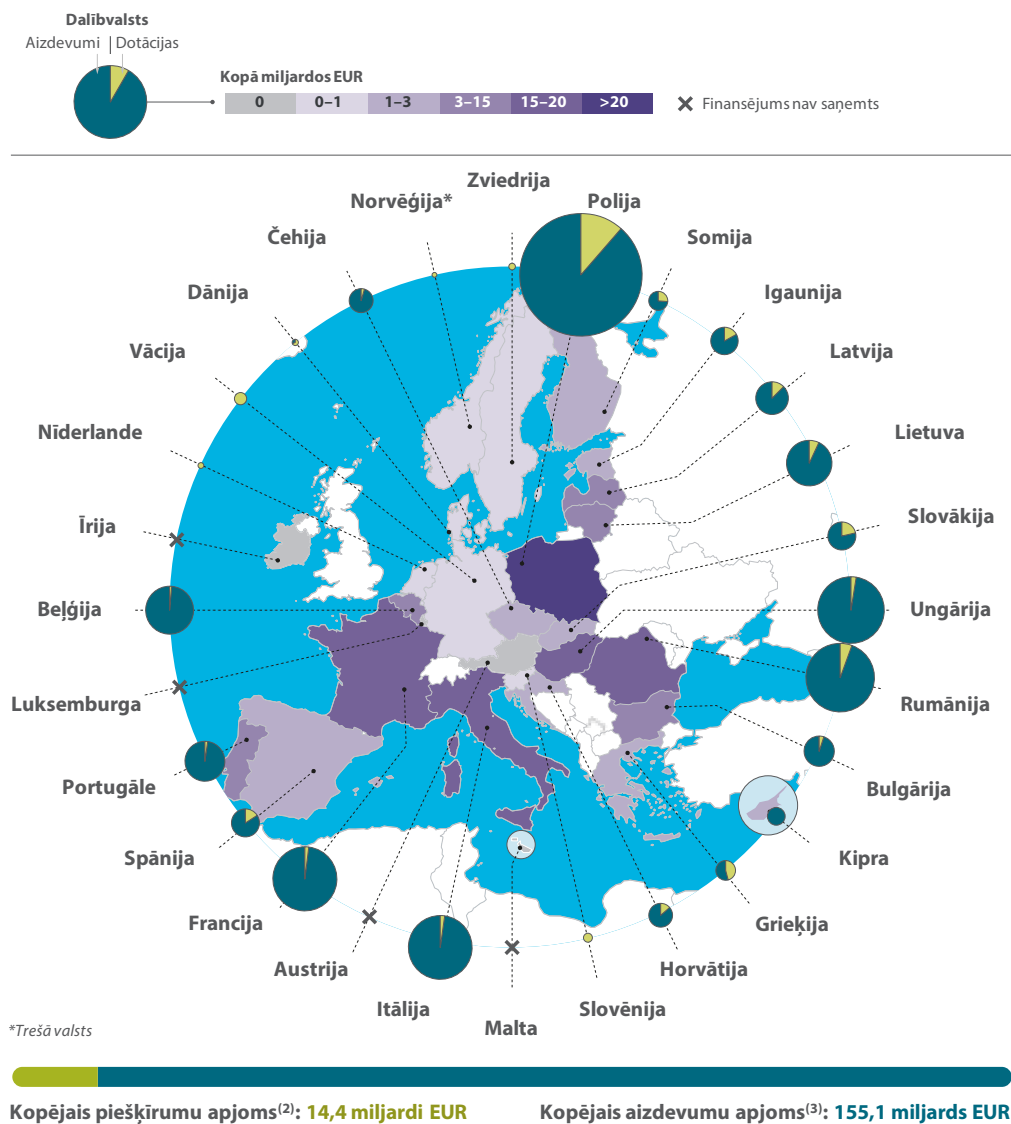
II pielikums. ES prioritātes klauzulas aizsardzības finansēšanas instrumentos

Instrumenti	Atbilstības nosacījumi attiecībā uz līgumslēdzēju uzņēmumu izveidi un kontroli	Komponentu izcelsme	Kontrole pār dizainu un intelektuālo īpašumu
EAF	ES, Islandē, Lihtenšteinā, Norvēģijā vai Ukrainā Trešo valstu kontrolētu uzņēmumu dalība ir iespējama, taču tikai stingri noteiktos apstākļos		Rezultāti nedrīkst būt pakļauti trešo valstu noteiktiem ierobežojumiem.
ASAP	ES, Islandē, Lihtenšteinā vai Norvēģijā Trešo valstu kontrolētu uzņēmumu dalība ir iespējama, taču tikai stingri noteiktos apstākļos		Netiek sniegts atbalsts produktiem, uz kuriem attiecas trešo valstu ierobežojumi
EDIRPA	ES, Islandē, Lihtenšteinā vai Norvēģijā Trešo valstu kontrolētu uzņēmumu dalība ir iespējama, taču tikai stingri noteiktos apstākļos	To komponentu izmaksas, kuru izcelsme ir ārpus ES, Islandes, Lihtenšteinas vai Norvēģijas, nepārsniegs 35 %.	
SAFE*	ES, Islandē, Lihtenšteinā, Norvēģijā vai Ukrainā vai trešās valstīs, pamatojoties uz nolīgumiem ar ES Trešo valstu kontrolētu uzņēmumu dalība ir iespējama, taču tikai stingri noteiktos apstākļos	To komponentu izmaksas, kuru izcelsme ir ārpus ES, Islandes, Lihtenšteinas, Norvēģijas vai Ukrainas, nepārsniegs 35 %.	Dizaina brīvība ir nepieciešama tikai konkrētiem produktiem
EAIP	ES, Islandē, Lihtenšteinā, Norvēģijā vai Ukrainā Trešo valstu kontrolētu uzņēmumu dalība ir iespējama, taču tikai stingri noteiktos apstākļos	To komponentu izmaksas, kuru izcelsme ir ārpus ES, Islandes, Lihtenšteinas, Norvēģijas vai Ukrainas, nepārsniegs 35 %.	Ir nepieciešama konstrukcijas brīvība (izņēmums attiecas uz munīciju un raķetēm līdz 2033. gadam)
EKF	Vispārējais pants par “ES prioritāti”, kas ļauj noteikt atbilstības nosacījumus, ES izcelsmes robežvērtības, kas jānosaka, un izstrādes brīvību, kas jāpieprasa katrai darba programmai		

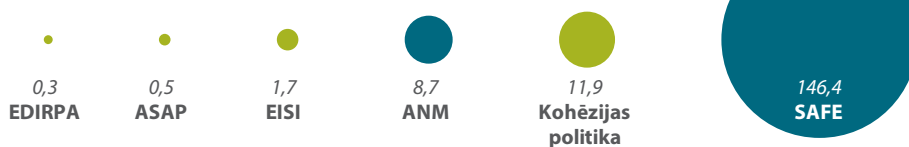
* Kanāda ir pirmā valsts ārpus ES, kas paraksta [divpusēju nolīgumu](#) ar ES par Kanādas uzņēmumu un Kanādas izcelsmes produktu dalību iepirkumā saskaņā ar SAFE instrumentu.

Avots: ERP, pamatojoties uz Regulu (ES) 2021/697 (EAF), Regulu (ES) 2023/1525 (ASAP), Regulu (ES) 2023/2418 (EDIRPA), Padomes Regulu (ES) 2025/1106 (SAFE), Regulu (ES) 2025/2643 (EAIP) un Komisijas priekšlikumu COM/2025/555 (EKF).

III pielikums. Pārskats par ES finansējumu, kas 2021.–2027. gada periodā piešķirts aizsardzībai, sadalījumā pa valstīm⁽¹⁾ un pa finansējuma instrumentiem (situācija 2026. gada aprīlī)

Finansējuma summa sadalījumā pa instrumentiem (miljardos EUR)⁽⁴⁾:

ASAP – Muncijas ražošanas atbalsta akts, EISI – Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments, EDIRPA – Akts par Eiropas aizsardzības industrijas pastiprināšanu, izmantojot kopīgu iepirkumu, ANM – Atveseļošanas un noturības mehānisms, SAFE – Rīcība Eiropas drošības labā

Karte: Administratīvās robežas: © EuroGeographics © OpenStreetMap | Kartogrāfija: Eurostat – ATTĒLS, 04.2026.

Šajā kartē redzamās robežas un nosaukumi, kā arī izmantotie apzīmējumi nenožīmē Eiropas Savienības oficiālu piekrišanu vai apstiprinājumu.

(¹) ES aizsardzības programmu loģika ir nodrošināt līdzekļus *EDTIB* stiprināšanai. Šo finansējumu kā tādu nevajadzētu uzskatīt par atbalstu atsevišķām dalībvalstīm.

(²) Dotācijas:

- *ASAP*, *EDIRPA* un EISI līdzekļi tiek piešķirti dalībvalstīm saskaņā ar saņēmēju sadalījumu.
- Kohēzijas politikas līdzekļi tiek piešķirti tieši dalībvalstīm.

EDIRPA un vairākus *ASAP* projektus īsteno konsorcijs, kuros piedalās partneri no vairākām dalībvalstīm. Datu trūkuma dēļ finansējums tiek uzrādīts kā piešķirts koordinatora valstij, neņemot vērā to, ka citi projekta dalībnieki var atrasties citās dalībvalstīs.

(³) Izdevumi:

- Dati var būt nepilnīgi, jo tikai dažas dalībvalstis ir publicējušas informāciju par to, kāda daļa no ANM līdzekļiem ir novirzīta aizsardzības vajadzībām. Tas nozīmē, ka citas dalībvalstis, iespējams, ir piešķirušas līdzekļus aizsardzībai, taču šī informācija nav publiskota. Tāpat nav iespējams nošķirt aizsardzības un neaizsardzības līdzekļus, kas piešķirti divējāda lietojuma mērķiem.
- Beļģijas gadījumā ANM attēlā ir iekļauta neliela dotāciju daļa (<1 %).
- ANM rādītāji par Poliju un Spāniju ietver darbības kosmosā, ko varētu uzskatīt par divējāda lietojuma darbībām un kas ne vienmēr ir tikai aizsardzības izdevumi.
- Attiecībā uz *SAFE* šie skaitļi ir balstīti uz dalībvalstu iesniegtajiem pieprasījumiem, kas var atšķirties no galīgā piešķiruma. Attiecībā uz Ungāriju Komisija vēl nav pabeigusi investīciju plāna novērtēšanas procesu, tāpēc šis skaitlis ir jāuzskata par maksimumu.

(⁴) Dati par EAF finansējumu pa valstīm nav iekļauti, jo tie nav publiski pieejami.

Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas datiem par *ASAP*, *EDIRPA*, EISI, *SAFE*, kohēzijas politiku, ANM un īpašo ziņojumu 04/2025.

IV pielikums. Attiecīgās ERP publikācijas

Ziņojuma kods	Nosaukums
Īpašais ziņojums 18/2018	Vai ir sasniegts Stabilitātes un izaugsmes pakta preventīvās daļas galvenais mērķis
Apskats 09/2019	Eiropas aizsardzība
Īpašais ziņojums 10/2023	Sagatavošanas darbība aizsardzības pētniecībai: dažas atziņas ir gūtas, tomēr laika ierobežojumu un nebūtisko rezultātu dēļ tās potenciāls kļūt par izmēģinājuma vidi nolūkā palielināt ES aizsardzības izdevumus ir neliels
Atzinums 02/2024	Atzinums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Eiropas Aizsardzības industrijas programmu un pasākumu satvaru aizsardzības ražojumu savlaicīgas pieejamības un piegādes nodrošināšanai (EAIP)
Īpašais ziņojums 24/2024	Eiropas Savienības civildienests: elastīga nodarbinātības sistēma, taču nepietiekami izmantota darbaspēka pārvaldības uzlabošanai
Apskats 02/2025	Uz sniegumu vērsta pieeja, pārskatatbildība un pārredzamība – no ANM nepilnībām gūtā pieredze
Apskats 03/2025	Iespējas daudzgadu finanšu shēmai pēc 2027. gada
Īpašais ziņojums 04/2025	ES militārā mobilitāte. Pilns ātrums nav sasniegts projektēšanas nepilnību un šķēršļu dēļ maršrutā
Atzinums 01/2026	Atzinums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Eiropas Konkurētspējas fondu (“EKF”), tai skaitā īpašo programmu pētniecības un inovācijas darbībām aizsardzības jomā, atceļ Regulas (ES) 2021/522, (ES) 2021/694, (ES) 2021/697, (ES) 2021/783, ar ko atceļ Regulu (ES) 2021/696, (ES) 2023/588, (ES) noteikumus un ar ko groza Regulu (ES) [EDIP]
Īpašais ziņojums 04/2026	Kritiskās izejvielas enerģētikas pārkārtošanai: nav stingras politikas
Atzinums 07/2026	Atzinums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido instrumentu “Eiropa pasaulē”

Saīsinājumi

Saīsinājums	Definīcija/paskaidrojums
ANM	Atvērēšanas un noturības mehānisms
AP/PV	Savienības Augstais pārstāvis ārlietās un drošības politikas jautājumos / Komisijas priekšsēdētāja vietnieks
ASAP	Munīcijas ražošanas atbalsta akts
DAP	Drošības un aizsardzības partnerība
DEFIS ĢD	Aizsardzības, rūpniecības un kosmosa ģenerāldirektorāts
DFS	Daudzgaļu finanšu shēma
EAA	Eiropas Aizsardzības aģentūra
EAF	Eiropas Aizsardzības fonds
EAIP	Eiropas Aizsardzības industrijas programma
EĀDD	Eiropas Ārējās darbības dienests
EDIRPA	Akts par Eiropas aizsardzības industrijas pastiprināšanu, izmantojot kopīgu iepirkumu
EDTIB	Eiropas aizsardzības tehnoloģiskā un industriālā bāze
EIB	Eiropas Investīciju banka
EISI	Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments
EKF	Eiropas Konkurētspējas fonds
EMM	Eiropas Miera mehānisms
EPRS	Eiropas Parlamenta Izpētes dienests
ESMŠ	ES Militārais štābs
EUMAM	ES militārās palīdzības misija
FNLC	Ar izmaksām nesaistīts finansējums
IKP	iekšzemes kopprodukts
KĀDP	Kopējā ārpolitika un drošības politika (KĀDP)
KDAP	kopējā drošības un aizsardzības politika
LES	Līgums par Eiropas Savienību
LESD	Līgums par Eiropas Savienības darbību
MVU	mazais un vidējais uzņēmums
NATO	Ziemeļatlantijas līguma organizācija

<i>NEC</i>	valsts izņēmuma klauzula
<i>PESCO</i>	pastāvīgā strukturētā sadarbība
<i>SAFE</i>	Rīcība Eiropas drošības labā

Glosārijs

Termins	Definīcija/paskaidrojums
Aizsardzības spējas	Tādu līdzekļu – piemēram, personāla, aprīkojuma, komandēšanas struktūras un operatīvās gatavības – pieejamība, kas nepieciešami, lai sasniegtu konkrētu aizsardzības mērķi.
Ar izmaksām nesaistīts finansējums	Finansējuma izmaksas modelis, kas balstīts uz juridisko nosacījumu izpildi vai rezultātu sasniegšanu, nevis faktiskiem izdevumiem.
Eiropas aizsardzības tehnoloģiskā un industriālā bāze	Kopējs termins, ar ko apzīmē Eiropas valdības, rūpniecības un pētniecības nozares dalībniekus, kuri sadarbojas, lai izstrādātu, ražotu un uzturētu militāro aprīkojumu, tehnoloģijas un spējas.
Gatavība aizsardzībai	spēja paredzēt aizsardzības krīzes, tostarp augstas intensitātes karu, un sagatavoties tām, kā arī reaģēt uz tām.
Manevrēšanas telpa	Starpība starp pašu resursiem, kas vajadzīgi, lai finansētu ES budžetu, un pašu resursu maksimālo apjomu, kas ir lielāka summa, līdz kurai Komisija ir tiesīga pieprasīt līdzekļus no dalībvalstīm, lai izpildītu papildu saistības, piemēram, tās, kas izriet no ES parāda.
Netieša pārvaldība	ES budžeta izpildes metode, saskaņā ar kuru Komisija uztic budžeta izpildes uzdevumus citām struktūrām, tostarp trešām valstīm un starptautiskajām organizācijām.

ERP darba grupa

Šo ziņojumu pieņēma ERP locekļa *George-Marius Hyzler* vadītā III apakšpalāta – Ārējā darbība, drošība un tiesiskums. Darba grupu vadīja ERP loceklis *Marek Opiola*, kuram palīdzēja biroja vadītāja *Kinga Wiśniewska-Danek* un biroja atašejs *Bernard Witkos*; galvenais vadītājs *Cyril Messein*; darba grupas vadītājs *Els Brems*; kā arī revidenti *Laurent Olivier* un *Anne Laura Juul*. Lingvistisko atbalstu sniedza *Laura McMillan*. Grafisko atbalstu sniedza *Dunja Weibel*.

AUTORTIESĪBAS

© Eiropas Savienība, 2026.

Eiropas Revīzijas palātas (ERP) atkalizmantošanas politiku nosaka ar [ERP Lēmumu Nr. 6–2019](#) par atvērto datu politiku un d okumentu atkalizmantošanu.

Ja vien nav norādīts citādi (piemēram, individuālās autortiesību norādēs), ERP saturs, kurš pieder ES, ir licencēts saskaņā ar šādu starptautisku licenci: [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\) licence](#). Tādējādi atkalizmantošana parasti ir atļauta, ja tiek sniegtas pienācīgas atsauces un norādītas visas izmaiņas. ERP satura atkalizmantošana nedrīkst sagrozīt tā sākotnējo nozīmi vai jēgu. ERP nav atbildīga par atkalizmantošanas sekām.

Jāsaņem papildu atļauja, ja konkrētā saturā attēlotas identificējamās privātpersonas, piemēram, ERP darbinieku fotoattēlos, vai ja tas ietver trešās personas darbu.

Ja šāda atļauja ir saņemta, tā atceļ un aizstāj iepriekš minēto vispārējo atļauju un skaidri norāda uz visiem izmantošanas ierobežojumiem.

Lai izmantotu vai reproducētu saturu, kas nepieder ES, var būt nepieciešams prasīt atļauju tieši autortiesību īpašniekiem.

Vāka foto: © zef art – stock.adobe.com.

1. attēls Ikonas ir izstrādātas, izmantojot [Flaticon.com](#) resursus. © Freepik Company S.L. Visas tiesības aizsargātas.

Programmatūra vai dokumenti, uz kuriem attiecas rūpnieciskā īpašuma tiesības, proti, patenti, preču zīmes, reģistrēti dizainparaugi, logotipi un nosaukumi, nav iekļauti ERP atkalizmantošanas politikā.

Eiropas Savienības iestāžu un struktūru tīmekļa vietnēs, kas izvietotas domēnā europa.eu, ir atrodamas saites uz trešo personu tīmekļa vietnēm. Tā kā ERP šīs vietnes nekontrolē, iesakām rūpīgi iepazīties ar to privātuma un autortiesību politiku.

ERP logotipa izmantošana

ERP logotipu nedrīkst izmantot bez ERP iepriekšējas piekrišanas.

HTML	ISBN 978-92-849-8195-3	ISSN 2811-8243	doi:10.2865/7455170	QJ-01-26-040-LV-Q
PDF	ISBN 978-92-849-8196-0	ISSN 2811-8243	doi:10.2865/6314590	QJ-01-26-040-LV-N

KĀ ATSAUKTIES

Eiropas Savienības Revīzijas palāta, [Apskats 01/2026](#) “Uzmanības centrā – ES aizsardzības politika”, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2026.

Krievijas agresijas karš pret Ukrainu un globālās drošības stāvokļa pasliktināšanās ir izraisījusi pārmaiņas ES aizsardzības politikā. Saskaroties ar nepietiekamiem krājumiem, ilgu izgatavošanas laiku, atkarību no piegādātājiem ārpus Eiropas un loģistikas šķēršļiem, gan ES, gan tās dalībvalstis ir ievērojami palielinājušas savu finansējumu aizsardzībai. Šis ir izšķirošs brīdis Eiropas aizsardzības tehnoloģiskajai un industriālajai bāzei, lai paplašinātu ražošanas jaudas, veicinātu inovācijas un stiprinātu partnerības.

Šajā apskatā ir izklāstītas norises ES aizsardzības jomā no 2020. gada līdz 2026. gada vidum, īpašu uzmanību pievēršot jaunākajām ES iniciatīvām šajā jomā, tostarp finanšu instrumentiem un regulatīvajām izmaiņām. Tajā ir izceltas iespējas, problēmjasautājumi un riski saistībā ar finanšu pārvaldību, vadības sistēmu, pārredzamību un pārskatatbildību.

EIROPAS
REVĪZIJAS
PALĀTA

Eiropas Savienības
Publikāciju birojs

EIROPAS REVĪZIJAS PALĀTA
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tālrunis: +352 4398-1

Uzziņām: eca.europa.eu/lv/contact
Tīmekļa vietne: eca.europa.eu
Sociālie mediji: @EUauditors